

**Рецептура: історія, граматика та особливості
виписування лікарських форм
(вибірковий освітній компонент)**

*Робочий зошит для підготовки здобувачів освіти
до практичних занять
(спеціальність – 222 «Медицина»,
спеціальність – 228 «Педіатрія»)*

**Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний медичний університет**

**Рецептура: історія, граматика та
особливості виписування лікарських форм
(вибірковий освітній компонент)**

***Робочий зошит для підготовки здобувачів освіти
до практичних занять
(спеціальність – 222 «Медицина», спеціальність – 228 «Педіатрія»)***

Затверджено Вченою радою ХНМУ.
Протокол № 7 від 29.09.2022.

**Харків
ХНМУ
2022**

Рецептура: історія, грамати́ка та особливості виписування лікарських форм (вибірковий освітній компонент): робочий зошит для підготовки здобувачів освіти до практичних занять (спеціальність – 222 «Медицина», спеціальність – 228 «Педіатрія») / упоряд. Н.В. Дерев'янченко та ін. Харків : ХНМУ, 2022. 88 с.

Упорядники Н.В. Дерев'янченко
 Н.В. Харитонова
 О.В. Литовська
 В.В. Лозенко
 Д.В. Дюрба
 М.І. Перекрест

Тема 1

Правила виписування рецепта: структура і його латинська частина

Мета:

- засвоїти структуру та особливості запису латинської частини рецепта;
- вміти виписувати рецепти латинською мовою.

Рецепт – це письмове звернення лікаря до фармацевта з проханням про виготовлення і відпуск хворому ліків із зазначенням способу їх застосування. Рецепт – це офіційний документ, у якому вказано лікарські речовини, їх дозу, лікарську форму й спосіб уживання ліків. Правила виписування рецептів є чітко унормованими Наказом МОЗ України № 360 від 19.07.2005 «Про затвердження Правил виписування рецептів на лікарські засоби і вироби медичного призначення...».

Рецептурні бланки

- Рецепти на лікарські засоби, крім наркотичних (психотропних), і вироби медичного призначення виписуються на рецептурних бланках форми № 1 (ф-1).
- Рецепти на наркотичні (психотропні) лікарські засоби в чистому вигляді або в суміші з індиферентними речовинами виписують на спеціальних рецептурних бланках форми № 3 (ф-3). Спеціальні рецептурні бланки форми № 3 (ф-3) виготовляються на папері рожевого кольору розміром 75 × 120 мм, мають наскрізну нумерацію.
- Рецепти ф-1 та ф-3 можуть також виписуватись у формі електронного документа – електронного рецепта. Електронний рецепт створюється, зберігається та передається через інформаційну (інформаційно-телекомунікаційну) систему, доступ до якої надається уповноваженим особам суб'єкта господарювання, котрі виписують його, та уповноваженим особам суб'єкта господарювання, що здійснюють відпуск лікарського засобу за електронним рецептом відповідно до вимог чинного законодавства у сфері електронного документообігу, електронного цифрового підпису та захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.

Рецепти записують чітко і розбірливо чорнилом, кульковою ручкою або комп'ютерним набором з обов'язковим заповненням належної інформації, передбаченої відповідною формою бланка рецепта. Виправлення в рецепті не дозволяються.

У разі виявлення в електронному рецепті помилки він вважається недійсним та анулюється в інформаційній (інформаційно-телекомунікаційній) системі особою, що виписала електронний рецепт, або іншою уповноваженою суб'єктом господарювання особою.

Структура рецепта

1. **Inscriptio** – напис (містить штамп лікувально-профілактичного закладу, де вказано його адресу, номер телефону, а також дата виписування рецепта, слово «дитячий» або «дорослий»).
2. **Datum** – дата (число, місяць, рік) виписування рецепта.
3. **Nomen et aetas aegroti** – прізвище, ініціали, вік хворого. Якщо лікар виписує рецепт для себе, то замість прізвища й ініціалів хворого він зазначає «Pro me» або «Pro auctore».
4. **Invocatio** – звернення лікаря до фармацевта. Починається з наказової форми дієслова *recipere*: *Recipe* (Візьми).
5. **Designatio materiaram** – визначення лікарських речовин, які входять до складу ліків, а також їх кількість.
6. **Subscriptio** – підпис, у якому зазначено спосіб виготовлення ліків, лікарську форму, вид упаковки.
7. **Signatura** – позначення. Починається з латинського слова *Signa* або *Signetur* (Познач або Нехай буде позначено), після якого зазначають спосіб і час вживання ліків мовою, зрозумілою пацієнту.
8. **Nomen medici et sigillum personale** – підпис та особиста печатка лікаря.

Правила оформлення латинської частини рецепта

Invocatio починається зі слова *Recipe* (Візьми). Після цього у рецепті пишуть назви лікарських речовин, з яких складаються ліки, та зазначається їхня кількість.

Особливості оформлення **designatio materiaram**:

1. Початок рецептурного рядка після *Recipe*, а також назви кожного інгредієнта пишуть з нового рядка з великої літери один під одним.
2. Кожен лікарський засіб записується на окремому рядку. Якщо назва лікарського засобу не вміщується в один рядок, її переносять на наступний, з відступом вправо.
3. Під словом *Recipe* залишається вільне поле для того, щоб фармацевт міг вказати ціну.
4. Використання латинських скорочень дозволяється тільки відповідно до прийнятих у медичній та фармацевтичній практиці норм (див. Додаток № 2).
5. Праворуч від назви лікарського засобу вказується його кількість.

Позначення кількості (доз) лікарських засобів

- Тверді та сипкі лікарські засоби вимірюють у грамах (слово «грам» не пишеться, а мається на увазі). Доза позначається у формі десяткового дробу: 1 грам – 1,0; 1 дециграм – 0,1; 1 сантиграм – 0,01; 1 міліграм – 0,001.
- Рідкі лікарські засоби вимірюють у мілілітрах: вказується число та ml: 15 ml; 0,5 ml.

- Якщо рідкого засобу менше 1 мл, то його доза позначається у краплях: слово крапля пишеться в Acc. Sing. (якщо одна крапля) – **guttam**, або Acc. Plur. (якщо дві і більше) – **guttas**. Кількість крапель вказується римськими цифрами: guttam I, guttas VIII.
- Деякі антибіотики, вітаміни, гормональні препарати дозують у біологічних одиницях дії: вказується тисяча чи мільйон **ОД** (IU – в англомовних країнах): 25 000 ОД.
- Якщо декілька інгредієнтів виписуються в однаковій кількості, то після останнього з них перед дозою пишеться **ana** (по, порівну).
- Якщо до речовини, що розчинюється, слід додати розчинник, щоб отримати загальний об'єм готового препарату, вживається прийменник **ad** (до).
- При виписуванні рецептів на настої і відвари кількість рослинної лікарської сировини позначається з розрахунку на весь об'єм цих лікарських засобів і загальний об'єм готової лікарської форми. Таке співвідношення виражається прийменником **ex** (з).
- Якщо не вказується точна кількість ліків, вживається вираз **quantum satis** (скільки достатньо).

Прості й складні рецепти

Якщо до складу рецепта входить одна лікарська речовина, яка представлена в одному рецептурному рядку, то такий рецепт називається **простим** (receptum simplex). Ці лікарські засоби надходять до аптечної мережі в готовому вигляді. У даному випадку використовується *офіційний* спосіб виписування ліків (від лат. officinalis, e – той, що знаходиться в аптеці в готовому вигляді; officina, ae f – аптека). Склад і спосіб виготовлення таких лікарських засобів зазначений у Державній Фармакопеї.

Якщо в designatio materiarum зазначено дві і більше лікарські речовини, такий рецепт називається **складним** (receptum compositum). У даному випадку говоримо про *магістральний* спосіб виписування ліків (від лат. magistralis, e – той, що належить учителю; magister, tri m – учитель). У таких рецептах склад лікарського засобу повинен бути докладно зазначений, а лікарські речовини записуються у такій послідовності:

- *basis seu remedium cardinale* – основна діюча речовина;
- *remedium adjuvans* – допоміжна речовина (посилює або послаблює дію basis);
- *remedium corrigens* – виправна речовина (покрощує смак, запах ліків), найчастіше це Saccharum (цукор), Aqua Menthae (м'ятна вода), сиропи;
- *remedium constituens* – формоутворююча речовина, що надає лікам кінцевої лікарської форми та не має терапевтичної дії. Найчастіше це aqua purificata (очищена вода), oleum Cacao (олія какао), Vaselineum (вазелін), Amylum Triticum (пшеничний крохмаль), Amylum Oryzae (рисовий крохмаль) та ін.

Магістральні й офіційальні лікарські засоби

Лікарські засоби, що виготовлені за рецептами, складеними лікарем, називаються *магістральними*. У таких рецептах склад лікарського засобу повинен бути докладно зазначений.

Лікарські засоби, зазначені у Державній Фармакопеї, що мають визначений склад і спосіб виготовлення, називаються *офіційальними*. Рецепти на такі лікарські засоби виписують у стислій формі.

Лексичний мінімум

aqua, ae f	вода
bolus, i f	болус (велика пілюля), глина
capsula, ae f	капсула
conspersio, ionis f	присипка
cremor, oris m	крем
dragee (невідм.)	драже
elixir, iris n	еліксир
emulsum, i n	емульсія
gelum, i n	гель
globulus, i m	кулька
linimentum, i n	лінімент
membranula, ae f	плівка
oleum, i n	олія
pulvis, eris m	порошок
sapo, onis m	мило
solutio, onis f	розчин
species, erum f	збір
spray (невідм.)	спрей
suppositorium, ii n	свічка, супозиторій
tinctura, ae f	настоянка
unguentum, i n	мазь
amarus, a, um	гіркий
diureticus, a, um	сечогінний
fluidus, a, um	рідкий
gelatinosus, a, um	желатиновий
obductus, a, um	покритий оболонкою
ophthalmicus, a, um	очний
rectificatus, a, um	очищений (для скипидару)
subtilis, e	дрібний
viridis, e	зелений

Назви рослин

Convallaria, ae f	конвалія
Crataegus, i f	глід
Helianthus, i m	соняшник
Mentha, ae f	м'ята
Schizandra, ae f	лимонник
Valeriana, ae f	валеріана

Запам'ятайте вирази

bolus alba	біла глина
Da tales doses numero	видай такі дози числом
massa pilularum	пілюльна маса
oleum Terebinthinae	скипидар (терпентинна олія)
pro oculis	для очей
quantum satis	скільки потрібно

Завдання для самоконтролю

1. Що таке рецепт?
2. Які види рецептурних бланків ви знаєте?
3. Структура рецепта, його основі складові.
4. Назвіть основні правила оформлення латинської частини рецепта.
5. Як позначаються дози лікарських засобів?
6. Що називаємо простим, складним рецептом?
7. Опишіть дві моделі рецептурного пропису. В чому різниця між ними?
8. Які додаткові написи в рецепті ви знаєте?
9. Які рецепти називають магістральними, а які – офіціальними?

Завдання 1. Перекладіть рецептурні вирази українською мовою:

1. Da tales doses numero _____
2. Dentur tales doses numero _____
3. In ampullis _____
4. In capsulis _____
5. In tabulettis _____
6. Massae pilularum quantum satis, ut formentur (*сформувати*) pilulae numero _____
7. Misce. Da. Signa _____
8. Misceatur. Detur. Signetur. _____
9. Recipe _____
10. Misce, (ut) fiant species _____
11. Misce, (ut) fiat globulus _____
12. Misce, (ut) fiat linimentum _____
13. Misce, (ut) fiat pasta _____
14. Misce, (ut) fiant pilulae _____

15. Misce, (ut) fiat pulvis _____
16. Misce, (ut) fiat suppositorium _____
17. Misce, (ut) fiat unguentum _____
18. Pro injectionibus _____
19. Quantum satis _____
20. Srerilisetur! _____
21. Repete! _____
22. Sterililisa! _____
23. Pro infantibus _____
24. Citissime! _____
25. Statim! _____

Завдання 2. Перекладіть рецепти українською мовою, визначте модель рецептурного пропису:

NB! Зверніть увагу на переклад назв лікарських засобів українською мовою:
 аміназин, бромізовал, вінілін, елеутерокок, дигітоксин, флоренал, трихомонацид, аміказол.

1.	Recipe: Tincturae Schizandrae 50 ml Da. Signa:	
2.	Recipe: Dragee Aminazini 0,025 Da tales doses numero 30 Signa:	
3.	Recipe: Tabulettas «Bromizovalum» 0,3 numero 40 Da. Signa:	
4.	Recipe: Vinylini 20,0 Olei Helianthi 80,0 Misce. Da. Signa:	
5.	Recipe: Furacilini 0,02 Extracti Eleuterococci fluidi 1,0 Lanolini Vaselini pro oculis ana 5,0 Misce, ut fiat unguenum. Detur. Signetur:	
6.	Recipe: Extracti Placentae 1 ml Da numero 6 in ampullis. Signa:	

7.	Recīpe: Suppositoria cum Digitoxino 0,00015 numero 10 Detur. Signetur:	
8.	Recīpe: Membranulas ophthalmicas cum Florenalo numero 30 Da. Signa:	
9.	Recīpe: Trichomonacidi 0,25 Olei Vaselini ad 50 ml Misce, ut fiat emulsum Sterilisa! Da. Signa:	
10.	Recīpe: Conspersionis Amycazoli 2 % 100,0 Da. Signa:	

Завдання 3. Узгодьте слова у словосполученні, запишіть вирази у вихідній формі та для рецепта, перекладіть українською мовою (див. дод. № 1):

Вихідна форма	Форма для рецепта	Переклад
<i>Aqua purificata</i> (<i>purificatus, a, um</i>)	<i>Aquae purificatae</i> (<i>purificatus, a, um</i>)	<i>очищеної води</i>
Capsula (<i>gelatinosus, a, um</i>)	Capsulas (<i>gelatinosus, a, um</i>)	
Elixir (<i>dentalis, e</i>)	Elixiris (<i>dentalis, e</i>)	
Gelum (<i>cervicalis, e</i>)	Gelum (Acc) (<i>cervicalis, e</i>)	
Membranula (<i>ophthalmicus, a, um</i>)	Membranulas (<i>ophthalmicus, a, um</i>)	
Pulvis (<i>subtilis, e</i>)	Pulveris (<i>subtilis, e</i>)	
Sapo (<i>viridis, e</i>)	Saponis (<i>viridis, e</i>)	
Species (<i>diureticus, a, um</i>)	Specierum (<i>diureticus, a, um</i>)	
Spray (<i>nasalis, e</i>)	Spray (Acc) (<i>nasalis, e</i>)	
Suppositorium (<i>rectalis, e</i>)	Suppositoria (<i>rectalis, e</i>)	

Tabuletta (<i>obductus, a, um</i>)	Tabulettas (<i>obductus, a, um</i>)	
Tinctura (<i>amarus, a, um</i>)	Tincturae (<i>amarus, a, um</i>)	

Завдання 4. Перекладіть рецепти латинською мовою:

NB! Зверніть увагу на переклад назв лікарських засобів латинською мовою:

Ferocalum, Glucosa, Cordiaminum, Camphora (Camphorum), Mentholum, Validolum, Tricresolum, Formalinum, Glycerinum, Lydasum

1.	Візьми: Таблетки «Феррокаль», вкриті оболонкою числом 40 Видай. Познач: по 1 табл 3 рази на день	
2.	Візьми: Глюкози 25,0 Води для ін'єкцій до 500 мл Змішай. Простерилізуй! Видай. Познач: ввести під шкіру 100 мл	
3	Візьми: Емульсії соняшникової олії 150,0 Камфори 2,0 Води м'ятної 15 мл Змішай. Видай. Познач: по 1 ст. л. 3 рази на день	
4	Візьми: Настоянки конвалії Настоянки валеріани по 10 мл Екстракту глоду рідкого 5 мл Ментолу 0,5 Змішай. Видай. Познач: по 20 крапель 3 рази на день	
5.	Візьми: Очищеної терпентинної олії 3,0 Пілюльної маси скільки потрібно, щоб утворилися пілюлі числом 40 Видай. Познач: по 2 пілюлі на день	
6.	Негайно! Візьми: Кордіаміну 1 мл Видати такі дози числом 10 в ампулах Позначити: для введення внутрішньом'язово по 1 мл 2 рази на день	

7.	Візьми: Розчину новокаїну 0,5 % 5 ml Видай такі дози числом 10 в ампулах Познач: для розчину для ін'єкцій	
8.	Візьми: Свічки «Осарбон» числом 10 Нехай буде видано. Нехай буде позначено: вагінальні свічки, по 1 свічці 1 раз на день	
9.	Візьми: Капсули валідолу 0,05 числом 20 Видай. Познач: сублінгвально, 2–3 рази на день	
10.	Візьми: Трикрезолу 4,0 Формаліну 1,0 Білої глини 8,0 Гліцерину скільки потрібно Змішай, щоб утворилася паста Познач: закладати у порожнину зуба	
11	Візьми: Мазі резорцину 5 % 100,0 Димедролу 0,5 Настоянки конвалії 5,0 Змішай, щоб утворилася мазь Видай. Познач: втирати при свербіжі	

Завдання 5*. Оформіть рецептурні прописи латинською мовою:

Виписати 50 таблеток алохолу «Allochololum». Призначити по 1 табл 3 рази на день після їжі	
Виписати 20 доз порошків, що містять по 0,5 г левоміцетину (Levomysetinum) у капсулах. Призначити по 1 капс через 6 год	
Виписати 30 г 0,05 % крема бетаметазону (Betamethazonum). Для зовнішнього застосування	

Тема 2

Система форм дієслів, яка вживається в рецептурі. Наказовий, дійсний та умовний способи дієслова теперішнього часу. Дієслова «sum, esse» та «fio, fieri»

Мета:

- ознайомитися з граматичними категоріями латинського дієслова;
- навчитися визначати основу та дієвідміну дієслова;
- вміти ставити дієслово у форми наказового, дійсного та умовного способів теперішнього часу;
- ознайомитися з граматичними категоріями латинського дієслова;
- вивчити дієслова *sum, esse* (бути) та *fio, fieri* (робитися, утворюватися) та їх вживання в рецептурі;
- вивчити основні рецептурні вирази з дієсловами.

Дієслово – частина мови, яка позначає дію. Відповідає на питання «що робити?», «що зробити?». Дієслово змінюється за станами, способами, часами, числами та особами.

Граматичні категорії дієслова

Persona (особа):

Persona prima – перша особа (я, ми)

Persona secunda – друга особа (ти, ви)

Persona tertia – третя особа (він, вона, воно, вони)

Numerus (число):

Numerus singularis – однина

Numerus pluralis – множина

Modus (спосіб):

Modus indicativus – дійсний спосіб (реальна дія)

Modus conjunctivus – умовний спосіб (можлива дія, заклик до дії)

Modus imperativus – наказовий спосіб (наказ діяти)

*Окремим способом у латинській мові виступає неозначена форма – інфінітив (modus infinitivus)

Genus (стан):

Genus activum – активний стан (особа виконує дію)

Genus passivum – пасивний стан (особа є об'єктом дії)

Tempus (час):

Tempus praesens – теперішній час

NB! Латинські дієслова мають 6 часів, але у сучасній медичній термінології дієслово використовується переважно у традиційних рецептурних виразах у формах теперішнього часу дійсного та наказового способів.

Словникова форма дієслова

Словникова форма дієслова складається із двох компонентів:

1-а ос., одн., тепер. час, недок. вид, дійсний спосіб, активний стан: «я роблю»	Інфінітив тепер. часу активного стану: «що робити»
do – я даю	dare – давати
misceo – я змішую	miscēre – змішувати

Основа дієслова

Основа теперішнього часу дієслова (основа інфекта) визначається за неозначеною формою дієслова, відкидаючи закінчення -re (I, II, IV дієвідміни) або -ĕre (III дієвідміна).

I, II, IV дієвідміни	III дієвідміна
Інфінітив без -re	Інфінітив без -ĕre

Поділ на дієвідміни

Латинські дієслова поділяються на чотири дієвідміни. Дієвідміну можна визначити за кінцевою літерою основи дієслова.

Дієвідміна	Кінцева літера основи	Закінчення інфінітива	Приклад
I	ā	-re	sterilis ā -re стерилізувати
II	ē	-re	misc ē -re змішувати
III	приголосний / u	-ĕre	solv-ĕre розчиняти; dilu-ĕre розбавляти
IV	ī	-re	fin ī -re закінчувати

NB! Варто звертати увагу на довготу або короткість -e у дієслові: -**ē** – належить до основи, вказує на **II** дієвідміну; -**ĕ** – це з'єднувальний голосний, не належить до основи, вказує на **III** дієвідміну.

Утворення форм теперішнього часу

Дійсний спосіб (*Indicativus*)

Основа дієслова	+	Особове закінчення
-----------------	---	--------------------

NB! У латинській фармацевтичній термінології вживається переважно 3-я особа однини та множини.

Дійсний спосіб активного стану (*Praesens indicativi activi*)

При утворенні форм 3-ї особи однини у III дієвідміні використовується з'єднувальний голосний **-i-**. Для утворення форм 3-ї особи множини у III та IV дієвідмінах додається з'єднувальний голосний **-u-**.

Особові закінчення активного стану

Sing.		Plur.	
3	-t	3	-nt

	I	II	III	IV
Основа	signa-	miscē-	solv-	audi-
3-я ос. Sing.	signa- t він позначає	miscē- t він змішує	solv- i-t він розчиняє	audi- t він слухає
3-я ос. Plur.	signa- nt вони позначають	miscē- nt вони змішують	solv- u-nt вони розчиняють	audi- u-nt вони слухають

Дійсний спосіб пасивного стану (*Praesens indicativi passivi*)

Особові закінчення пасивного стану:

Sing.		Plur.	
3-я ос.	-tur	3-я ос.	-ntur

	I	II	III	IV
Основа	signa-	miscē-	solv-	audi-
3-я ос. Sing.	signa- tur він позначається	miscē- tur він змішується	solv- i-tur він розчиняється	audi- tur він слухається
3-я ос. Plur.	signa- ntur вони позначаються	miscē- ntur вони змішуються	solv- u-ntur вони розчиняються	audi- u-ntur вони слухаються

Наказовий спосіб (*Imperativus*)

Виражає наказ діяти. Використовується у рецептах у формі однини або множини (Візьми! Видайте!).

Форми однини утворюються шляхом відкидання **-re** від форми infinitivus. Форми множини утворюються шляхом додавання закінчення **-te** до основ дієслів I, II, IV дієвідмін і сполучного голосного **-i-** та закінчення **-te** до основ дієслів III дієвідміни.

Дієвідміна	Інфінітив	Наказовий спосіб	
		Singularis	Pluralis
I	sterilisā-re стерилізувати	sterilisa! Простерилізуй!	sterilisa-te! Простерилізуйте!
II	miscē-re змішувати	miscē! Змішай!	miscē-te! Змішайте!
III	solv-ēre розчиняти; dilu-ēre розбавляти	solvē! Розчини! diluē! Розбав!	solv-i-te! Розчиніть! dilu-i-te! Розбавте!
IV	finī-re закінчувати	fini! Закінчуй!	fini-te! Закінчуйте!

Умовний спосіб (*Conjunctivus*)

Умовний спосіб виражає бажану, ймовірну дію. У латинській мові умовний спосіб утворюється шляхом додавання суфікса–а до основи дієслів II, III, IV дієвідміни.

NB! У дієсловах I дієвідміни голосний основи –а зливається з суфіксом -а і переходить в –е.

3-я особа *Singularis et Pluralis Praesens conjunctivi passivi*

Singularis

I	II	III	IV
sterilise-tur	misce-a-tur	dilu-a-tur	audi-a-tur
простерилізувати; нехай буде простерилізовано	змішати; нехай буде змішано	розвести; нехай буде розведено	слухати; нехай буде вислухано

Pluralis

I	II	III	IV
sterilise-ntur	misce-a-ntur	dilu-a-ntur	audi-a-ntur
простерилізувати; нехай будуть простерилізовані	змішати; нехай будуть змішані	розвести; нехай будуть розведені	слухати; нехай будуть вислухані

Дієслово *sum, esse* «бути»

Praesens indicativi active

Sing.		Plur.	
3-я ос.	est – він/вона/воно є	3-я ос.	sunt – вони є

Дієслово *fi, fieri* «робитися, утворюватися, ставати»

Дієслово *fi, fieri* належить до неправильних дієслів: має закінчення активного стану, але пасивне значення. Відмінюють *fi, fieri* за IV дієвідміною. У рецептах вживають у 3-й особі однини і множини умовного способу.

Sing.		Plur.	
3-я ос.	fiat – нехай (він, вона, воно) утвориться	3-я ос.	fiant – нехай (вони) утворяться

Особливості перекладу

У латинській мові особові займенники (я, ти, вони), зазвичай, не вживаються. Однак при перекладі треба їх додати.

Для перекладу дієслів пасивного стану українською мовою вживаються безособові речення із присудком у третій особі множини активного стану, або зворотним дієсловом на -ся: *Mixtura praeparatur*: 1) мікстуру готують; 2) мікстура готується.

Для заперечення при дієсловах наказового способу в 2-й особі однини використовується *noli* (не бажай) + *infinitivus* дієслова; в 2-й особі множини *nolite* (не бажайте)+*infinitivus* дієслова: *Noli nocere!* – Не нашкодь; *Nolite nocere!* – Не нашкодьте!

Дієслова у наказовому способі вимагають після себе прямого додатка у знахідному відмінку (*Accusativus*).

У реченні дієслово «бути» є присудком або частиною іменного присудка. При перекладі може опускатися: *Repetitio est mater studiorum* – Повторення (є) мати навчання.

Рецептурні вирази з дієсловами

Recipe	Візьми
Misce	Змішай
Da	Видай
Signa	Познач
Sterilisa!	Простерилізуй!
Da tales doses numero	Видай такі дози числом
Adde aseptice	Додай асептично
Da in tabulettis	Видай у таблетках
Da in ampullis	Видай в ампулах
Da in capsulis gelatinosis	Видай у желатинових капсулах
Da in vitro fusco	Видай у темній склянці
Repete!	Повтори!
Repete bis!	Повтори двічі!
Divide in partes aequales	Поділи на рівні частини
Misce, (ut) fiat pasta	Змішай, нехай утвориться паста
Misce, (ut) fiat pulvis	Змішай, нехай утвориться порошок
Misce, (ut) fiat unguentum	Змішай, нехай утвориться мазь
Misce, (ut) fiat linimentum	Змішай, нехай утвориться лінімент
Misce, (ut) fiat emulsum	Змішай, нехай утвориться емульсія
Misce, (ut) fiat suppositorium	Змішай, нехай утвориться супозиторій
Misce, (ut) fiat suppositorium rectale (vaginale)	Змішай, нехай утвориться ректальний (вагінальний) супозиторій
Misce, (ut) fiant suppositoria	Змішай, нехай утворяться супозиторії
Misce, (ut) fiant suppositoria rectalia (vaginalia)	Змішай, нехай утворяться ректальні (вагінальні) супозиторії
Misce, (ut) fiant pilulae!	Змішай, щоб утворилися пілюлі!
Misce, (ut) fiant species	Змішай, нехай утвориться збір

Лексичний мінімум

I дієвідміна

curo, are	лікувати
destillo, are	дистилювати
do, dare	давати, видавати
filtro, āre	фільтрувати
formo, are	утворювати
palpo, āre	пальпувати, промацувати
praeparo, are	готувати
sano, āre	лікувати
servo, are	зберігати
signo, are	позначати
steriliso, are	стерилізувати

II дієвідміна

absorbeo, ēre	поглинати
adhibeo, ēre	вживати, застосовувати
contineo, ēre	містити
misceo, ēre	змішувати
noceo, ēre	шкодити
salveo, ēre	бути здоровим (використовується при вітанні)
valeo, ēre	бути здоровим (використовується при прощанні)

III дієвідміна

addo, ěre	додавати
diagnosco, ěre	розпізнавати
diluo, ěre	розчиняти
divīdo, ěre	ділити, розподіляти
praescribo, ěre	виписувати
recipio, ěre	брати, взяти
repeto, ěre	повторювати
solvo, ěre	розчиняти
sumo, ěre	уживати
vivo, ěre	жити

IV дієвідміна

audio, ire	слухати
finio, ire	закінчувати
nutrio, īre	годувати, жити
venio, ire	приходити

Завдання для самоконтролю

1. Назвіть граматичні категорії дієслова.
2. З чого складається словникова форма дієслова?
3. Як визначити дієвідміну дієслова?
4. Як визначити основу дієслова?
5. Назвіть особові закінчення 3-ї особи однини та множини активного і пасивного стану теперішнього часу.
6. Як утворюються форми наказового способу?
7. Як утворюються форми дійсного способу?
8. Як утворюються форми умовного способу?
9. Назвіть особові форми дієслова *sum, esse*.
9. Які особливості має дієслово *fiō, fiēri* при відмінюванні?

Завдання 1. Визначте основу та дієвідміну дієслів:

Curo, are; scribo, ěre; moveo, ěre; linio, ire; audio, ire; do, are; vinco, ěre; scio, ire; formo, are; addo, ěre; dormio, ire; signo, are.

Завдання 2. Утворіть неозначену форму дієслів (Infinitivus):

<i>colo, 1</i>	<i>verto, 3</i>	<i>solveo, 2</i>
<i>finio, 4</i>	<i>valeo, 2</i>	<i>solvo, 3</i>
<i>habeo, 2</i>	<i>signo, 1</i>	<i>praeparo, 1</i>
<i>divido, 3</i>	<i>audio, 4</i>	<i>misceo, 2</i>
<i>sano, 1</i>	<i>vivo, 3</i>	<i>coquo, 3</i>

Завдання 3. Поставте дієслова у форми наказового способу однини та множини, перекладіть українською мовою:

Misceo, ěre; steriliso, are; praeparo, are; recipio, ěre; audio, ire; curo, are; salveo, ěre; verto, ěre; studeo, ěre; diluo, ěre; venio, ĩre; divide, ěre; adde, ěre.

Завдання 4. Визначте граматичну форму дієслів. Перекладіть українською мовою:

1.	<i>finiuntur</i>		
2.	<i>adde</i>		
3.	<i>vivěre</i>		
4.	<i>solvit</i>		
5.	<i>formentur</i>		
6.	<i>student</i>		

7.	dividitur		
8.	detur		
9.	valet		
10.	recipe		
11.	misceatur		
12.	diluit		
13.	solvuntur		
14.	absorbet		
15.	adhibetur		
16.	sume		
17.	continent		
18.	palpare		
19.	repete		
20.	servate		
21.	fiat		
22.	nutriuntur		

Завдання 5. Перекладіть українською мовою, звертаючись до словника:

1. Vita (est) brevis. 2. Misce. Da. Signa. 3. Adde aseptice. 4. Da in vitro fusco. 5. Da medicamentum in capsulis gelatinosis. 6. Noli miscere! Nolite miscere! 7. Salve, collēga! 9. Da tincturam Valerianae et tincturam Convallariae. 10. Date solutionem in ampullis. 11. Destilla aquam. 12. Praescribe oleum Olivarum. 13. Sume madicamentum per se. 14. Valeriana, Chamomilla, Ephedra, Mentha, Althaea, Convallaria planta sunt. 15. Magnesia in aqua male (ногано) solvitur. 16. Alcaloidum Chininidum ad arrhythmiam praescribitur. 17. Cito tabulettam Nytroglycerini sumatur. 18. Sume tabulettam sub linguam! 19. Noli praescribere tincturam Schizandrae ad hypertonium. 20. Natura sanat, medicus curat morbos. 21. Nota bene! 22. Bene diagnoscitur, bene curatur. 23. Noli nocere!

Завдання 6. Перекладіть латинською мовою:

1. Повтори двічі. 2. Видай у желатинових капсулах. 3. Візьми. 4. Добре простерилізуй. 5. Видай такі дози числом. 6. Швидко приготуй та видай. 8. Бувай здоровий, бувайте здорові. 9. Розділи порошок на рівні частини. 10. Візьми таблетки «Етазол» (*Aethazolum*). 11. Змішай мікстуру. 12. Пропиши двічі м'ятну воду. 14. Розчини та профільтруй. 15. Оксацилін (*Oxacillinum*) прописується у желатинових капсулах. 16 Рицинова олія приймається в капсулах. 19. Видай розчину адреналіну (*Adrenalinum*) 10 мл. 20. Не розчиняй! Не розчиняйте! 21. Нехай буде змішано. Нехай буде видано. Нехай буде позначено. 22. Сформуйте пілюльну масу.

Завдання 7*. Оформіть рецептурні прописи латинською мовою:

Виписати 25 мл рідкого екстракту крушини (<i>Frangula</i>). Призначити по 25 крапель 5 разів на день	
Виписати 25 г 5% лініменту синтоміцина (<i>Synthomycinum</i>) для зовнішнього застосування. Наносити 2–3 рази на день	
Виписати 50 таблеток, що містять 0,00025 г резерпіну (<i>Reserpinum</i>). Назначити по 1 табл 2 рази на день	

Тема 3

Прийменники у рецептурних виразах. Основні рецептурні скорочення

Мета:

- систематизувати знання про прийменники, що вживаються в медичній термінології;
- засвоїти основні прийменникові конструкції в рецептах;
- знати основні правила скорочень при виписуванні рецептів.

Прийменник (Praepositio)

Прийменники широко вживаються у номенклатурних назвах, а саме у рецептурних виразах та у тих, які позначають шляхи введення лікарських препаратів, у спеціальних виразах, назвах препаратів та ін. (див. дод. № 3).

Прийменники у рецептурних виразах

Da (Detur) in capsulis gelatinosis operculatis – видай (видати) у желатинових капсулах, закритих кришечкою.

Da (Detur) in tabulettis obductis – видай (видати) у таблетках, покритих оболонкою.

Da (Detur) in ampullis – видай (видати) в ампулах.

Da (Detur) in lagena, olla, scatula – видай (видати) у пляшці, баночці, коробочці.

Da (Detur) in vitro nigro – видай (видати) у чорній склянці.

Da (Detur) in charta cerata – видай (видати) у навоскованому папері.

Da (Detur) in capsulis amylaceis – видай (видати) у крохмальних капсулах.

Divide in partes aequales – поділи на рівні частини числом.

Прийменники, що вказують на шляхи та способи введення лікарських препаратів

per os – перорально, через рот

per rectum – ректально, через пряму кишку

per vaginam – вагінально, через піхву

intra venam – у вену, внутрішньовенно

intra arteriam – в артерію, внутрішньоартеріально

intra musculos – у м'язи, внутрішньом'язово

sub linguam – під язик, сублінгвально

sub cutem – під шкіру, субкутанно

retro buccam – за щоку, ретробукально

per injectionem – шляхом ін'єкції

per aspersionem – шляхом присипки

trans derma – через шкіру, трансдермально

На відміну від української мови, де після прийменників вживаються іменники у всіх непрямих відмінках, у латинській мові після прийменників іменники ставляться у знахідному та орудному відмінках (Accusativus та Ablativus). Деякі прийменники керують і Accusativus, і Ablativus.

<u>з Accusativus</u>	<u>з Ablativus</u>
ad – до, для ante – перед apud – при, біля circum – навколо contra – проти inter – між, серед infra – під, нижче intra – всередині per – через, протягом post – після super, supra – над, понад, вище trans – через	a/ ab – від e/ ex – із (з чого) de – ghj cum – p (rbv) sine – ,tp pro – lkz
<u>Accusativus et Ablativus</u>	
in – в, у	куди? (Accusativus)
sub – під	де? (Ablativus)

Прийменники: in – «в, у, на» та sub – «під» керують Accusativus та Ablativus.

Якщо конструкція умовно відповідає на питання «куди?», ці прийменники керують Асс.: in aquam – у воду, sub linguam – під язик. Якщо ж конструкція умовно відповідає на питання «де?», «у чому?» – Abl.: in aquā – у воді, sub linguā – під язиком.

Accusativus керують:			Ablativus керують:		
Прийменник	Значення	Приклад	Прийменник	Значення	Приклад
ad	до, при, в, для	ad calvariam до черепного склепіння ad hypertoniā при гіпертонії	a (перед приголосним) ab (перед голосним i h)	від	a trachēā від трахеї ab aortā – від аорти
ante	перед, до	ante trachēam перед трахеєю	e (перед приголосним) ex (перед голосним i h)	з, із (кого? чого?)	e cellūlis – з клітин ex aquā – з води ex herbis – із трав
apud	біля, при	apud gingīvas біля ясен	de	про, за	de vertēbris – за хребцями

Accusativus керують:			Ablativus керують:		
Прийменник	Значення	Приклад	Прийменник	Значення	Приклад
circum	навколо	circum scapulam навколо лопатки	cum	з (ким? чим?)	cum arteriā – з артерією
contra	проти	contra malariam проти малярії	sine	без	sine causā – без причини
inter	між	inter costas між ребрами	pro	для, за, на користь	pro officinā – для аптеки pro aegrōtā – за хвору
infra	під, нижче	infra scapulam під лопаткою			
intra	усередині	intra venam усередині вени			
per	через, протягом	per arterias через артерії			
post	після	post cenam після обіду			
super, supra	над, понад, вище	super scapulam над лопаткою			
trans	через	trans lacunam через лакуну			

Скорочення у рецептах

Існують певні правила скорочення слів та цілих фраз, які широко використовують лікарі при виписування рецептів (див. дод. № 2):

- 1) можна записувати скорочено назви форм ліків, назви органів рослин та рецептурні вирази;
- 2) не допускаються скорочення для назв рослин, лікарських препаратів, хімічних елементів і хімічних сполук; не скорочують позначення, близькі за назвою інгредієнтів, які не дозволяють встановити, який саме лікарський засіб прописано;
- 3) скорочення закінчуються приголосною: folium – fol.; acidum – ac.; якщо декілька приголосних стоять поруч, то скорочення закінчують останньою: extractum – extr., infusum – inf.;
- 4) деякі рецептурні фрази можуть скорочуватися максимально, навіть до однієї літери: D.t.d.N. – Da tales doses numero;
- 5) існують нестандартні скорочення, які слід запам'ятати:
hb. – herbae, pct. – praecipitati, āā – ana та ін.

Питання для самоконтролю

1. З якими відмінками вживаються прийменники у латинській мові?
2. Назвіть прийменники, що вживаються з двома відмінками.
3. Назвіть основні правила скорочення у рецептурі.

Лексичний мінімум

adultus, a, um	дорослий
balneum, i n	ванна
bucca, ae f	щока
butyrum, i n	масло тверде
cataplasma, atis n	припарка, гарячий компрес
charta, ae f	папір
decoctum, i n	відвар
folium, ii n	лист
frictio, onis f	розтирання
gargarisma, atis n	полоскання
lagena, ae f	пляшка
niger, gra, grum	чорний
olla, ae f	баночка
rabies, ei f	сказ
scabies, ei f	короста
scatula, ae f	коробочка
serum, i n	сироватка
sirupus, i m	сироп
spritz-tubulus, i m	шприц-тюбик
suspensio, onis f	суспензія
tela, ae f	тканина
tuba, ae f	туба
vitrum, i n	склянка
amylaceus, a, um	крохмальний
antidiphthericus, a, um	протидифтерійний
ceratus, a, um	навоскований
fuscus, a, um	темний
isotonicus, a, um	ізотонічний
operculatus, a, um	закритий кришечкою
spissus, a, um	густий
tritrus, a, um	тертий

Назви рослин

Aloë, ës f (гр.)	алое
Filix mas (Gen: Filicis maris)	папороть чоловіча
Hippophaë, ës f(гр.)	обліпиха
Kalanchoë, ës f(гр.)	каланхое
Uva ursi (Gen: Uvae ursi)	ведмеже вушко, толокнянка

Спеціальні вирази з прийменниками і займенниками

contra tussim	проти кашлю
Divide in partes aequales	поділи на рівні частини числом
ex tempore	за потребою
per se	у чистому вигляді, хімічно чистий
pro auctore(pro me)	для автора (для мене)
pro die	на один день
pro dosi	на один прийом
pro narcosi	для наркозу

Завдання 1. Поясніть вживання префіксів у словах:

Transdermalis, peroralis, sublingualis, intramuscularis, retrobuccalis, subcutaneus, supracutaneus, intravenosus, extemporalis.

Завдання 2. Додайте необхідне закінчення у виразах:

1.	через тканину	per tel.....
2.	в аптеках	in officin.....
3.	у баночці	in oll.....
4.	до мікстури	ad mixtur....
5.	під язик	sub lingu....
6.	про медицину	de medicin.....
7.	для очей	pro ocul.....
8.	в пакетиках	in saccul.....
9.	у свічках та кульках	in suppositori.... et gobul.....
10.	для рентгену	pro roentgen....
11.	для ванн	pro balne.....
12.	про ліки	de remedi.....
13.	з вітаміном С	cum vitamin.... С
14.	без причини	sine caus.....
15.	в артерію	intra arteri.....
16.	проти сказу	contra rabi.....
17.	через годину	per hor.....
18.	для втирання	pro friction.....
19.	для полоскань	pro gargarismat.....
20.	для дорослих	pro adult.....
21.	у шприц-тюбиках	in spritz-tubul....
22.	шляхом інгаляції	per inhalation.....

Завдання 3. Допишіть пропущені прийменники у спеціальних виразах, перекладіть українською мовою:

..... vivo, tussim, injectionibus, frictionem, derma,
..... scatula, lagena, os, musculos, vaginam, buccam,
..... linguam, usum externum, usu interno..... auctore, me,
..... cataplasmate, die, gargarismate, roentgeno, vitro,
..... scabiem, rabiem, se, dosi, tempore, narcosi,
..... odontalgiam, rectum, venam, arteriam.

Завдання 4. Додайте необхідне закінчення та перекладіть українською мовою:

ab arteri....., ad sulc....., inter clavicul....., inter vertebr....., supra ventricul.....,
infra ocul....., infra scapul....., extra uter....., intra cerebr....., cum ligament.....,
intra nucle....., inter digit....., supra labi....., extra vesic....., ad gangli.....,
intra uter....., infra labi....., cum lob....., inter cost....., cum muscul....., ab nerv.....,
extra cellul....., infra crist....., inter nerv.....

Завдання 5. Перекладіть латинською мовою:

над: лопаткою, верхньою щелепою, носом, ребром, малогомілковою кісткою;

нижче: губи, повіки, ребра, язика, нижньої щелепи, ока, артерії, відростка;

поза: артерією, черепом, головним мозком, часткою, нервом, міхуром;

усередині: вени, м'яза, черепа, головного мозку, ганглія, залози, шлуночка;

з: артерією, гілкою, зв'язкою, борозною, вирізкою, нервом, венами, відростками, горбками;

між: лопатками, ребрами, хребцями, м'язами, горбками, губами, частками, нервами, артеріями, гілками;

до: шлуночка, м'яза, плеча, малогомілкової кістки, головного мозку, носа, верхньої щелепи;

від: вени, хребця, шиї, кута, зв'язки, плечової кістки, нерва, матки

Завдання 6. Запишіть без скорочень рецептурні рядки, перекладіть їх українською мовою:

1.	D.t.d.N20 in caps. gel.	
2.	Tab. contra tuss. N 10	
3.	Tct. Belladonnae 5 ml	
4.	Sir. Aloës cum Ferro 100 ml	
5.	Sol. Bilignosti 5% pro inject. 2,0	
6.	But. Cacao q.s.	
7.	Adde aseptice ol. Menthae piperitae gtts. V	
8.	D.t.d.N30 in tab. obd.	
9.	D. in vitr. nigr.	
10.	Succ. Kalanchoës 5,0	
11.	Ol. Hippophaës 100 ml	
12.	D.t.d.N. 6 in caps. amyl.	

Завдання 7. Знайдіть частотні відрізки у найменуваннях препаратів (див. дод. № 4):

Bilignostum, Hexamethylentetraminum, Synthomycinum, Novocainum, Pentalginum, Phenobarbitalum, Erythromycinum, Trichloroethylenum, Microiodum.

Завдання 8. Перекладіть рецепти латинською мовою, запишіть їх повністю і скорочено:

1. Візьми: Відвару листя мучниці із 10,0–180 мл
Гексаметилентетраміну 4,0
Змішай. Видай.
Познач: по 1 ст. л. 3 рази на день

--	--

2. Візьми: Протидифтерійної сироватки 500 000 ОД
Видати такі дози числом 6 в ампулах
Позначити:

--	--

3. Візьми: Свічки з синтоміцином 0,25 числом 6
Видати.
Позначити:

--	--

4. Візьми: Новокаїну 0,2
Води для ін'єкцій 10 мл
Глюкози скільки потрібно, щоб утворився ізотонічний розчин
Простерилізуй!
Видай.
Познач:

--	--

5. Візьми: Густого екстракту чоловічої папороті 1,0
Поділи на 6 рівних частин
Видай у желатинових капсулах
Познач: прийняти протягом години

--	--

6. Візьми: Пенталгіну 0,3

Видай такі дози числом 20 у таблетках

Познач: по 1 табл при болях

--	--

7. Візьми: Таблетки з фенобарбіталом «Мікрояод»,

покриті оболонкою числом 40

Видай у темній склянці

Познач: по 1 ч. л. 4 рази на день

--	--

8. Візьми: Тертої камфори 0, 2

Видай такі дози числом 12 у навоскованому папері

Познач:

--	--

9. Візьми: Мазі еритроміцину 30, 0

Видай у тубі

Познач:

--	--

10. Візьми: Трихлоретилену для наркозу 100 мл

Видай.

Познач:

--	--

Тема 4

Латинська хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів, солей, радикалів, складних ефірів. Уживання в рецепті

Мета:

- ознайомитися з латинськими назвами хімічних елементів;
- засвоїти основні принципи утворення латинських назв кислот, оксидів, солей та ефірів;
- уміти виписувати хімічні сполуки у рецепті.

Назви хімічних елементів

Хімічні елементи та їх сполуки широко використовуються у медичній практиці.

Усі назви хімічних елементів пишуться з великої літери.

Назви хімічних елементів є іменниками II відміни середнього роду із закінченням **-um** у Nom. Sing., **-i** у Gen. Sing.: Argentum, i n (срібло); Zincum, i n (цинк).

Винятки: **Phosphorus, i m** – фосфор та **Sulfur, uris n** – сірка (сульфур).

NB! Деякі хімічні елементи у Міжнародній Фармакопеї зустрічаються під іншими латинськими назвами: натрій – Sodium, i n, калій – Potassium, i n, ртуть – Mercurium, i n, стибій – Antimonium, i n.

NB! 1 жовтня 2019 р. набув чинності стандарт України «ДСТУ 2439:2018 Хімічні елементи та прості речовини. Терміни та визначення основних понять, назви й символи».

Важливо! У пункті 2.7 стандарту читаємо: «Устандартовані терміни набрано **напівжирним**, довідкові назви – *курсивом*...». Тобто елементам повернули ті назви, які були традиційними в українській мові: **азот, водень, вуглець, залізо, золото, кисень, кремній, мідь, олово, ртуть, свинець, сірка, срібло, фтор**. Назви *«нітроген, гідроген, карбон, ферум, аурум, оксиген, силіцій, купрум, станум, гідраргірум, плюмбум, сульфур, аргентум, флюор»* віднесені до категорії «довідкові».

Aluminium, i n (Al)	алюміній
Argentum, i n (Ag)	срібло (<i>аргентум</i>)
Arsenicum, i n (As)	миш'як (<i>арсен</i>)
Bismuthum, i n (Bi)	вісмут
Borum, i n (B)	бор
Bromum, i n (Br)	бром
Calcium, i n (Ca)	кальцій
Carboneum, i n (C)	вуглець (<i>карбон</i>)
Chlorum, i n (Cl)	хлор
Cuprum, i n (Cu)	мідь (<i>купрум</i>)
Ferrum, i n (Fe)	залізо (<i>ферум</i>)
Fluorum, i n (F)	фтор (<i>флуор</i>)
Hydrogenium, i n (H)	водень (<i>гідроген</i>)
Hydrargyrum, i n (Hg)	ртуть (<i>меркурій</i>)
Iodum, i n (I)	йод
Kalium, i n (K)	калій

Magnium, i n	
(Magnesium, i n) (Mg)	магній
Manganum, i n (Mn)	марганець (<i>манган</i>)
Natrium, i n (Na)	натрій
Nitrogenium, i n (N)	азот (<i>нітроген</i>)
Oxygenium, i n (O)	кисень (<i>оксиген</i>)
Phosphorus, i m (P)	фосфор
Plumbum, i n (Pb)	свинець (<i>плюмбум</i>)
Stibium, i n (Sb)	сурма (<i>стібій</i>)
Sulfur, ūris n (S)	сірка (<i>сульфур</i>)
Thalium, i n (Tl)	талій
Zincum, i n (Zn)	цинк

Назви кислот

Назви кислот складаються із двох слів: acidum (кислота) та узгодженого із ним прикметника з суфіксом -icum або -osum.

Суфікс приєднується до основи хімічного елемента (Iodum, i n – iod-; Sulfur, uris n – sulfur-; Arsenicum, i n – arsenic-), за винятком Nitrogenium, i n, де використовується частина основи – nitr- (Acidum **nitricum** – нітратна кислота, acidum **nitrosus** – нітритна кислота).

Неорганічні кислоти

acidum	+	прикметник із суфіксом -icum (вищий ступінь окиснення)	acidum sulfuricum (H ₂ SO ₄)
		прикметник із суфіксом -osum (нижчий ступінь окиснення)	acidum sulfurosum (H ₂ SO ₃)
		hydro + прикметник із суфіксом – icum (безоксигенові кислоти)	acidum hydroiodicum (HI)

Для утворення назв кислот із іншими ступенями окиснення до слова acidum додається прикметник, утворений префіксально-суфіксальним способом творення.

Acidum perchloricum (HClO₄) – перхлоратна (хлорна) кислота

Acidum hypochlorosum (HClO) – хлорноватиста кислота

В українській фармацевтичній термінології застосовуються два типи назв кислот: тривіальні (**традиційні**) і хімічні (**систематичні, раціональні**). Перші вживаються у промисловості, сільському господарстві, торгівельній мережі, побуті (наприклад, H₂SO₄ – сірчана кислота, HNO₃ – азотна кислота, H₃PO₄ – ортофосфорна кислота, HCl – соляна кислота), другі – здебільшого в науковій і навчальній літературі. Проте чіткого розподілу сфер їх вживання немає.

acidum ...-icum	...-атна / -на, -ова, -єва кислота	acidum phosphoricum (H ₃ PO ₄)	фосфатна (фосфорна) кислота
acidum ...-osum	...-итна, -ітна / -иста кислота	acidum phosphorosum (H ₃ PO ₃)	фосфітна (фосфориста) кислота
acidum hydro...icum	...-идна / -воднева кислота	acidum hydrochloricum (HCl)	хлоридна (хлороводнева) кислота

Органічні кислоти

Назви органічних кислот вказують на речовину, із якої їх виділяють.

acidum + прикметник із суфіксом **-icum**

Acidum folicum – фолієва к-та (від folium, і n – лист, адже дуже багато цієї кислоти міститься у листі шпинату).

Запам'ятайте назви кислот:

acidum aceticum (CH ₃ COOH)	ацетатна (оцтова)
acetylsalicylicum (C ₉ H ₈ O ₄)	ацетилсаліцилова
adipinicum (HOOC-(CH ₂) ₄ -COOH)	адипінова
ascorbicicum (ascorbicum)	аскорбінова
barbituricum (H ₂ CCONHCONHCO)	барбітурова
benzoicum (C ₆ H ₅ COOH)	бензойна
butyricum (CH ₃ CH ₂ CH ₂ COOH)	масляна
caproicum (CH ₃ (CH ₂) ₄ COOH)	капронова
citricum (C ₂ H ₄ (OH) (COOH) ₃)	лимонна
folicum (C ₁₉ H ₁₉ N ₇ O ₆)	фолієва
formicicum (HCOOH)	мурашина
carbolicum (C ₆ H ₅ OH)	карболова
carbonicum (H ₂ CO ₂)	карбонатна (вугільна)
glutaminicum (C ₅ H ₉ O ₄ N)	глутамінова
lacticum (CH ₃ CH (OH) COOH)	молочна
maleicum (C ₂ H ₂ (COOH) ₂)	малеїнова
nicotinicum (C ₆ H ₅ O ₂ N)	нікотинова
nucleinicum	нуклеїнова
oleicum (C ₁₇ H ₃₃ COOH)	олеїнова
oxalicum (HOOC-COOH)	щавлева (оксалатна)
phthalicum (C ₆ H ₄ (COOH) ₂)	фталієва
propionicum (CH ₃ CH ₂ COOH)	пропіонатна
salicylicum (C ₆ H ₄ (OH)COOH)	саліцилова
silicicum (H ₂ SiO ₃)	силікатна
stearicum (C ₁₇ H ₃₅ COOH)	стеаринова
tartaricum (C ₂ H ₂ (OH) ₂ (COOH) ₂)	винна
succinicum ((CH ₂ COOH) ₂)	бурштинова
undecylenicum (CH ₃ (CH ₂) ₉ COOH)	ундециленова

Назви оксидів

Назви оксидів у латинській мові складаються із двох слів-іменників: на першому місці – назва хімічного елемента у Gen. Sing., на другому – групова назва оксиду у Nom. Sing. (**oxydum, i n** – оксид; **peroxydum, i n** – пероксид; **hydroxydum, i n** – гідроксид).

NB! В українській хімічній номенклатурі назву хімічного елемента пропонується ставити в називному відмінку: кальцій оксид, гідроген пероксид, але відмінюватися буде друге слово: кальцій оксиду, гідроген пероксиду.

Назва хім. елемента (іменник в Gen. Sing. з великої літери)	+	Групова назва оксиду (іменник в Nom. Sing. з малої літери)
--	---	---

Calcii oxydum – кальцію оксид, або кальцій оксид

Hydrogenii peroxydum – гідрогену (водню) пероксид, або гідроген пероксид

Aluminii hydroxydum – алюмінію гідроксид, або алюміній гідроксид

Назви закисів

Назви закисів складаються з назви хімічного елемента у Nom. Sing. та узгодженого із ним прикметника «закисний» – oxydulatus, a, um. При відмінюванні змінюються обидва слова.

N₂O: Nitrogenium oxydulatum – Nom. Sing.

закис азоту (букв.: азот закисний)

Nitrogenii oxydulati – Gen. Sing.

Назви солей

катион (іменник в Gen. Sing. з великої літери)	+	аніон (іменник в Nom. Sing. з малої літери)
---	---	--

У назвах солей катион – хімічний елемент, що окислюється, у назвах солей – переважно метал або назва лікарського засобу.

NB! В українській хімічній номенклатурі назву катіона пропонується ставити в називному відмінку. Назви солей розглядають як цілісні сполучення, де за відмінками змінюється лише назва аніона.

Наприклад: Nom. Ammonii nitras – амонію нітрат, або амоній нітрат

Gen. Ammonii nitratis – амонію нітрату, або амоній нітрату

	<i>Катион +</i>	<i>Аніон –</i>	<i>Приклад</i>
<i>Солі кисневих кислот</i>	-i	-as, atis m	Codeini phosphas
	-i	is, itis m	Kalii arsenis
<i>Солі безкисневих кислот</i>	-i	-idum, i n	Scopalamini hydrobromidum

Взаємозв'язок між ступенем окиснення аніонів та їх назвами

Ступінь окиснення	Префікс аніона	Закінчення	Приклад
Вищий	per-	-as, atis m	Kalii permanganas
Проміжний(+5 +6)	–	-as, atis m	Ferri lactas
Проміжний (+3, +4)	–	-is, itis m	Natrii nitris
Нижчий (+1)	hypo-	-is, itis m	Natrii hypoiodis
Безкисневий	–	-idim, i n	Hydrargyri cyanidum

Особливості утворення назв солей

Назви кислих солей з органічними основами

До назви аніона додається префікс hydro-

Ephedrini hydrochloridum – ефедрину гідрохлорид, або ефедрин гідрохлорид

Соли, утворені від кислот, які містять три і більше атомів гідрогену

До аніона додається числівник, що вказує на кількість атомів гідрогену в солі, й корінь -hydrogen- (українською – -гідро-).

Natrii di-hydrogen-phosphas (Na_2PO_4) – натрію дигідрофосфат, або натрій дигідрофосфат

Назви оснóвних солей

Назви аніонів оснóвних солей формуються за допомогою префікса **sub-**, якому відповідає слово «**оснóвний**»

Bismuthi **sub**nitras – вісмуту **оснóвний** нітрат, або вісмут оснóвний нітрат

Назви органічних солей калію та натрію

Назви таких солей складаються з двох іменників у Nom. Sing., з'єднаних дефісом:

Основа у Nom. Sing.	+	-kalium -natrium
----------------------------	---	-----------------------------------

Відмінюються обидва слова:

Бензилпеніцилін-калій	Benzylpenicillinum-kalium
Бензилпеніциліну-калію	Benzylpenicillini-kalii
Сульфацил-натрій	Sulfacylum-natrium
Сульфацилу-натрію	Sulfacyli-natrii

NB! Вивчіть назви солей

Кофеїн-бензоат натрію – **Coffeinum-natrii benzoas (Gen. Sing. Coffeīni-natrii benzoatis).**

Сульфат закису заліза – **Ferrosi sulfas (Gen. Sing. Ferrosi sulfatis).**

Латинські назви вуглеводневих та кислотних радикалів

До основи назви вуглеводню або кислоти додається суфікс **-yl-** та закінчення **-ium**.

NB! У новій українській хімічній номенклатурі назви вуглеводних та кислотних радикалів утворюються як рівноскладові іменники III відміни із суфіксом **-yl** та закінченням **-is**

<i>Вуглеводень</i>	<i>Радикал</i>
methanum (CH ₄)	methylum/methylis (CH ₃) – метил
aethanum (C ₂ H ₆)	aethylum/aethylis (C ₂ H ₅) – етил
pentanum (C ₅ H ₁₂)	pentylum/pentylis – пентил amylium/amyliis (C ₅ H ₁₁) – аміл
<i>Кислота</i>	<i>Радикал</i>
ac. aceticum	acetylum /acetylis (CH ₃ CO) – ацетил
ac. formicicum	formilium / formylis (HCO) – форміл

Назви складних ефірів

Латинські назви ефірів складаються з двох слів і утворюються так само, як і назви солей, а в українській мові ці сполуки позначаються одним словом.

Органічний радикал у Gen. Sing. + аніон у Nom. Sing. (із суфіксом та закінченням -ylii)

Амілнітрил Amylii nitrisабоAmylis nitris
Амілнітриту Amylii nitritisaбоAmylis nitritis

Числівникові префікси грецького походження

- 1 – mon(o)- моно-
- 2 – di- ди-
- 3 – tri- три-
- 4 – tetra- тетра-
- 5 – penta- пента-
- 6 – hexa- гекса-
- 7 – hept(a)- гепта-
- 8 – oct(a)- окта-
- 9 – ennea- (лат. non-) енна- (нон-)
- 10 – dec(a)- дека-
- 11 – undec- ундек-
- 12 – duodec- дуодек-
- 13 – tridec- тридек-
- 14 – tetradec- тетрадек-
- 15 – pentadec- пентадек-

Терміноелементи, що вказують на хімічний склад лікарських засобів

<i>TE</i>	<i>Значення</i>	<i>Приклад</i>
(a)eth	етильна група, етилен	Aethylmorphinum
amid	наявність амідогрупи	Thiocarbamidum
amin	наявність аміногрупи	Aminadol
meth	метильна група, метилен	Methyluracilum
phen fen	фенільна група	Phenobarbitalum
benz	бензойна група	Benzonaphtholum
ket	наявність кетогрупи	Ketoprofen
thi(o)	сірка	Thiopropazine
z zon (a)zol (a)zid (a)zin	азот; речовини, що містять 6-членний цикл з атомом азоту	Sulfapyradazinum
cycl	циклічна будова молекули	Cyclopentiazide
cyan	синільна кислота	Cyanocobalaminum
sulf	належність до групи сульфаніламідів (антибактеріальних сірковмісних лікарських засобів)	Sulfamonomethoxinum
ace(t)	наявність оцтової кислоти	Thioacetazone
merc(ur)	наявність ртуті	Mercasolil
yl	вуглеводневий радикал	Acetylcholinum
glyc, gluc	наявність глюкози, сахарози	Plyglucinum
naphth	препарати нафти	Naphthyzinum

Хімічні сполуки у складі фармацевтичних термінів та у рецепті

У рецепті та у фармацевтичних термінах назва кислоти є назвою лікарського засобу.

Слово *Acidum* пишеться з великої літери. За наявності у терміні лікарської форми вся назва кислоти в рецепті ставиться у Gen. Sing. Після прийменника *cum* – Abl. Sing. (закінчення -o)

Tabulettae Acidi glutaminici – таблетки глютамінової кислоти.

Recipē: *Tabulettas Acidi arsenicosi obductas numero 12*

Da.

Signa: по 1 табл 3 рази на день

Назви оксидів, солей, ефірів у рецепті пишуться у родовому відмінку. Катіон – завжди з великої літери.

Після прийменника *cum* – Abl. Sing. (закінчення -o – для іменників II відміни, -e – для іменників III відміни).

Tabulettae Kalii iodidi – таблетки калію йодиду

Unguentum Zinci oxydi – мазь цинку оксиду

Lamellae ophthalmicae cum Atropini sulfate – очні плівки з атропіну сульфатом

Recīpe: Hydrargyri diiodidi 0,1

Kalii iodidi 10,0

Aquae destillatae 200,0

Misce. Da.

Signa: по 1 ст.л. 3 рази на день після їжі.

Лексичний мінімум

acīdum, i n	кислота
amyl̄lum, i n	крохмаль
oxȳdum, i n	оксид
hydroxȳdum, i n	гідроксид
peroxȳdum, i n	пероксид
aether, eris m	ефір
liquor, oris m	рідина
flavus, a, um	жовтий
albus, a, um	білий
anhydr̄icus, a, um	безводний
praecipit̄atus, a, um	осаджений
reductus, a, um	відновлений
concentr̄atus, a, um	концентрований
dil̄utus, a, um	розведений
purific̄atus, a, um	очищений (сироватка, вакцина, анатоксин)
rectific̄atus, a, um	очищений (спирт, скипидар)
depur̄atus, a, um	очищений (олія, глина, сірка)
ciner̄eus, a, um	сірий
hydricus, a, um	водний
crystallis̄atus, a, um	кристалізований
aether̄eus, a, um	ефірний
destill̄atus, a, um	дистильований

Назви лікарських засобів

Aethyl̄ii chloridum	етилхлорид (хлоретил)
Amyl̄ii nitris	амілінітрит
Chlor̄ali hydras, Chlorali hydratis	хлоралгідрат
Coffeīnum-natrii benzōas	кофеїн-бензоат натрію
Ferrosi sulfas, Ferrosi sulfatis m	сульфат закису заліза
Formaldehydum, i n	формальдегід
Formalinum, i n	формалін
Methyl̄ii salicylas	метилсаліцилат
Phenyl̄ii salicylas	фенілсаліцилат

Питання для самоконтролю

1. Як формуються латинські назви хімічних елементів?
2. Як утворюються назви неорганічних кислот?
3. Які варіанти українських назв кислот ви знаєте?
4. Як утворюються назви органічних кислот?
5. Як утворюються назви оксидів та закисів?
6. Як утворюються латинські назви солей?
7. У чому особливість перекладу назв калієвих та натрієвих органічних солей?
8. Як утворюються латинські назви складних ефірів?
9. Наведіть приклади частотних відрізків, що вказують на хімічний склад лікарського засобу.

Завдання 1. Визначте значення частотних відрізків у назвах лікарських засобів:

1.	Aethaminalum	
2.	Phthalazolium	
3.	Thiopentalum	
4.	Aminazinum	
5.	Novarsenolum	
6.	Benzympenicillinum	
7.	Sulfadiazinum	
8.	Thiocarbamidum	
9.	Acetylcholinum	
10.	Myelobromolum	
11.	Mercusalum	
12.	Becarbonum	
13.	Phenoxymethylpenicillinum	
14.	Iodinolum	
15.	Hexaphosphamidum	
16.	Glucosaminum	
17.	Quifenadinum	
18.	Fosfomicinum	
19.	Benzobarbitalum	
20.	Ketalginum	
21.	Norsulfazolium	
22.	Glycerophosphatum	
23.	Azathioprinum	
24.	Chlorophthalmum	
25.	Boromentholum	

Завдання 2. Перекладіть латинською мовою:

Цинкова паста, відновлене залізо, чистий фосфор, біла осаджена ртуть, сіра ртутна мазь, безводна арсенітна кислота, боратна кислота, магнію оксид, водню пероксид, сульфат закису заліза, щавлева кислота, капронова кислота, магнію сульфат, бісмуту основний нітрат, адреналіну гідрохлорид, сульфацил-натрій, закис азоту, вуглецю діоксид.

Завдання 3. Перекладіть латинською мовою:

Ізотонічний розчин натрію хлориду, розчин формальдегіду, концентрований розчин водню пероксиду, суспензія алюмінію гідроксиду, вкриті оболонкою таблетки глютамінової кислоти, порошок лимонної кислоти, кристалізована карболова кислота, мазь ртуті оксиду жовтого, складний лінімент метилсаліцилату, гранули кальцію гліцерофосфату, розчин медротестрону пропіонату, краплі сульфацилу-натрію, кристалізований натрію арсенат.

Завдання 4. Запишіть рецепти без скорочень та перекладіть українською мовою:

1.	Rp.: Osarsoli Ac. borici aa 0,25 Ol. Cacao 4,0 M. f. supp. vag. D. t. d. N. 10 S. По 1 свічці у піхву 2 рази на день	
2.	Rp.: Past. Aethacridini lactatis 25 %– 50,0 D. S. Змащувати уражені ділянки шкіри	
3.	Rp.: Neomycinisulfatis 0,5 Lanolini ad 50,0 M. f. ung. D. S. Змащувати шкіру	

4.	Rp.: Sol. Tubocurarinii chloridi 1 % – 10 ml D. t. d. N. 6 S. Внутрішньовенно із розрахунку на масу хворого	
5.	Rp.: Benzylpenicillini-natrii 125 000 OD Aethazoli 5,0 M. f. pulv. D. S. По 1/4 порошку через кожні 4 години для вдювання у ніс	
6.	Rp.: Zinci oxydi 0,05 Sacchari 0,25 M. f. pulv. D. t. d. N. 50 S. По 1 порошку 3 рази на день протягом тижня	
7.	Rp.: Supp. cum Natrii hydrocarbonate 0,5 N. 10 D. S. Вводити ректально	
8.	Rp.: Mentholi 0,2 Bismuthi subnitratii 0,6 Antipyrini 0,5 Sol. Adrenalini hydrochloridi 0,1 % gtt. XV Vasellini Lanolini aā 10,0 M., f ung. D. S.	

Завдання 4. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1.	Візьми: Таблетки діоксибензойної кислоти 0,5 Видай такі дози числом 30 Познач: по 1 табл 3 рази на день після їжі	
2.	Візьми: Розчину стрихніну нітрату 0,1 % – 1 мл Видай такі дози числом 12 в ампулах Познач: по 1 мл 3 рази на день під шкіру	
3.	Візьми: Жовтого ртуті оксиду 0,6 Іхтіолу 0,8 Цинкової мазі 20,0 Змішай, нехай утвориться мазь Видай. Познач: змащувати уражені ділянки шкіри	

4.	Візьми: Бурштинної кислоти 0,1 Видай такі дози числом 40 у таблетках Познач: по 1 табл 3 рази на добу	
5.	Візьми: Динітрогену оксиду 1000 мл Видай такі дози числом 2 Познач: для інгаляційного наркозу	
6.	Візьми: Магнію оксиду 0,5 Бісмуту основного нітрату 0,2 Екстракту беладонни 0,01 Змішай, нехай утвориться порошок Видай такі дози числом 10 Познач: по 1 порошку 2–3 рази на день	
7.	Візьми: Окситетрацикліну гідрохлориду Кальцію дифосфату по 0,2 Видай такі дози числом 20 у таблетках Познач: 2 табл 4 рази на день	
8.	Візьми: Аскорбінової кислоти 0,2 Тіаміну броміду 0,1 Змішай, нехай утвориться порошок Видай такі дози числом 30 Познач: 1 порошок 3 рази на день	
9.	Візьми: Кальцію глюконату 0,5 Видай такі дози числом 20 у таблетках Познач: по 1–2 табл 3–4 рази на день	

Тема 5 Сучасні лікарські форми

Мета:

- знати особливості виписування твердих лікарських форм;
- уміти виписувати рецепти розгорнутим та скороченим способом.

Основні фармацевтичні поняття

Лікарська сировина – частини рослин, органи тварин, а також продукти мінерального, бактеріального і грибового походження.

Лікарська речовина – хімічна сполука, що використовується як лікарський засіб. Лікарські речовини отримують шляхом хімічного синтезу з лікарської сировини за допомогою спеціальної обробки.

Лікарський засіб (ліки) – речовина або суміш речовин природного або хімічного походження, що застосовується для діагностики, лікування або профілактики захворювань.

Лікарська форма – це проміжний стан лікарських і допоміжних речовин у процесі виготовлення лікарського препарату, який забезпечує оптимальний терапевтичний ефект, зручність зберігання та застосування (таблетки, свічки, кульки тощо).

Лікарські форми за агрегатним станом поділяють на:

- **рідкі** (*formae medicamentorum fluidae*): розчини, настої, відвари, настоянки, рідкі екстракти, емульсії, суспензії, лініменти, мікстури, лікарські сиропи та ін.;
- **м'які** (*formae medicamentorum molles*): мазі, пасти, пластирі тощо;
- **тверді** (*formae medicamentorum durae*): таблетки, драже, порошки, гранули;
- **аерозолі** (газоподібні) (*aërosola*).

Лікарські форми залежно від шляхів введення до організму поділяють на:

- **ентеральні** – такі, що вводяться через шлунково-кишковий тракт (перорально, сублінгвально, трансбуккально, ректально тощо);
- **парентеральні** – такі, що вводяться поза шлунково-кишковим трактом, насамперед це трансдермальне, ін'єкційне та інгаляційне введення.

Тверді лікарські форми (*Formae medicamentorum durae*)

До твердих лікарських форм належать **таблетки, драже, порошки, капсули, лікарські збори** тощо.

Таблетки. *Tabulettae (tabuletta, ae f)* – тверда дозована лікарська форма, що отримується шляхом пресування лікарських речовин або сумішей лікарських і допоміжних речовин і виготовляється лише на фармацевтичних підприємствах. Таблетки виписуються у рецепті переважно скороченим способом, вживаючи назву лікарської форми в *Acc. Plur.*

Reciġpe: *Tabulettas Meprotani 0,2 numero 20*

Da.

Signa.

Найменування препарату, що взято в лапки, треба виписувати у *Nom. Sing.*

Reciġpe: *Tabulettas "Ciprofloxacinum" 0,4*

Da tales doses numero 10.

Signa.

Капсули. *Capsulae (capsula, ae f)* – це оболонки для дозованих порошкоподібних, пастоподібних, гранульованих або рідких лікарських речовин. Капсули виготовляють із крохмалю, пшеничного борошна, желатину, глютолу чи кератину. При виписуванні ліків у капсулах зазначають їх вид:

Reciġpe: *Ferri reducti 1,0*

Da tales doses numero 15 in capsulis gelatinosis.

Signa.

При виписуванні капсул із комбінованим складом назва лікарської форми зазначається в *Acc. Plur.:*

Reciġpe: *Capsulas "Essentiale" numero 50*

Da.

Signa.

Драже. Dragée (не відмінюється) – тверда дозована лікарська форма, яку отримують шляхом багаторазового нашарування лікарських і допоміжних речовин на цукрові гранули. У рецептах драже виписують скороченим способом:

Ресїре: Dragee Acidi ascorbinici 0,05 numero 50

Da.

Signa.

У драже із комбінованим складом назва має бути написана у лапках у Nom. sing.

Ресїре: Dragee “Undevitum” numero 50

Da. Signa.

Порошки. Pulveres (*pulvis, eris m*) – це тверда лікарська форма для внутрішнього і зовнішнього застосування, яка має властивість сипучості.

За способом використання порошки бувають:

- для внутрішнього застосування;
- для зовнішнього застосування;
- для ін’єкційного введення.

За ступенем подрібнення порошки поділяють на:

- великі (pulveres grossi) – застосовують усередину після попереднього розчинення;
- дрібні (pulveres subtiles) – застосовують усередину і запивають водою;
- найдрібніші (pulveres subtilissimi) – використовують для зовнішнього застосування.

Під час виписування рецептів на **прості порошки** після слова Ресїре не зазначається назва лікарської форми, але пишеться назва речовини у Gen. Sg. та її загальна кількість:

Ресїре: Talci 50,0

Da.

Signa.

При виписуванні **простого дозованого порошку** у рецепті виписують назву лікарської речовини в Gen. Sg. із позначенням її дози на один прийом, а також кількості необхідних доз:

Ресїре: Amidopyrini 0,25

Da tales doses numero 6.

Signa.

У рецептах на **складні дозовані порошки** зазначають назви всіх інгредієнтів у Gen. Sg., які входять до складу порошку. Далі вказують на необхідність змішати та виготовити порошок і на число доз, які треба видати.

Ресїре: Analgini

Amidopyrini ana 0,25

Misce, fiat pulvis.

Da tales doses numero 12

Signa.

При виписуванні рецептів на **складні недозовані (неподілені) порошки** після слова *Recipere* записують назви лікарських речовин у *Gen. Sg.* із зазначенням маси кожної.

Recipere: Natrii chloridi 15,0
Natrii hydrocarbonatis 20,0
Misce, fiat pulvis.
Da.
Signa.

Гранули. *Granula (granulum, i n)* – тверда лікарська форма у вигляді однорідних часток (крупинки, зернятка) округлої, циліндричної або неправильної форми, яка призначена для внутрішнього вживання. У рецептах після слова *Recipere* пишуть назву лікарської форми у *Gen. Pl.*, назву лікарської речовини у *Gen. Sg.* і загальну масу.

Recipere: Granulorum Glycerophosphatis 100,0
Da.
Signa.

Глосети. *Glossetae (glosseta, ae f)* – невеликі таблетки, призначені для вживання під язик. У рецептах виписуються як звичайні таблетки.

Recipere: Glossetas Nitroglycerini 0,0005 numero 10.
Da.
Signa.

Губки. *Spongiae (spongia, ae f)* – тверда лікарська форма у вигляді сухої пористої маси. Виготовляється на основі желатину, колагену, фібрину з додаванням лікарських речовин із протимікробною, кровоспинною та ранозагоювальною дією. Назву лікарської форми зазначають у *Acc. Sg.* чи *Pl.*, а назву лікарського засобу – у *Nom. Sg.*

Recipere: Spongas «Methuracolum» numero 10.
Da.
Signa.

Збори. *Species (species, ěrum f* (тільки множина)) – це суміші кількох видів подрібненої, рідше цілісної лікарської речовини. У **магістральних зборах** розписують назви інгредієнтів із зазначенням частини рослини у *Gen. Sg.* чи *Gen. Pl.* і назви рослини у *Gen. Sg.*

Recipere: Foliorum Eucalypti 20,0
Foliorum Salviae
Florum Chamomillae ana 40,0
Misce, fiant species.
Da.
Signa.

При виписуванні **офіціальних зборів** використовують скорочений спосіб, в якому слово «збір» і узгоджене означення вживаються у *Gen. Pl.*:

Recipere: Specierum pectoralium 100,0
Da.
Signa.

Нетрадиційні лікарські форми

Карамелі. *Caramela (caramel, is n)* – тверда дозована форма виробничого виготовлення на основі змішування лікарських речовин із цукром або патокою. Застосовується сублінгвально та суббукально для лікування захворювань слизової оболонки ротової порожнини та ясен. При виписуванні рецептів із карамелями назву форми ставлять у *Acc. Pl.*, а назву ліків – у *Gen. Sg.*

Ресіре: *Caramella Decamini 0,00015 numero 20*

Da.

Signa.

Пастилки. *Trochisci, Pastillae, Rotulae* – тверда дозована лікарська форма, виготовлена у промисловості шляхом змішування лікарських речовин із цукром і слизом. Застосовується для лікування патологій слизової оболонки ротової порожнини (сублінгвально) та захворювань травного тракту (всередину). При виписуванні у рецепті здебільшого назву форми ставлять у *Acc. sg./pl.*, а назву лікарської речовини пишуть у *Nom. sg.* в лапках.

Ресіре: *Trochiscos «Biclolhymolum» numero 20*

Da.

Signa.

Спансули. *Spansulae (spansula, ae f)* – це капсули, які містять у собі мікродраже лікарських речовин із різною тривалістю дії. У спансулі може бути три, чотири і навіть більше п'яти типів мікродраже із різною тривалістю вивільнення і абсорбування (всмоктування) діючих речовин. Спансула може вмістити від 50 до 400 мікродраже, а також суміші лікарських речовин і рідин. Виписуючи спансули, назву лікарської форми ставлять в *Gen.* чи *Acc. Pl.*, а назву лікарської речовини – у *Gen. Sg.*

Ресіре: *Spansularum (Spansulas) Feospani numero 100*

Da.

Signa.

Кахети. *Cachetae (cacheta, ae f)* або облатка – це тверда лікарська форма, отримана шляхом спресовування суміші із пшеничного борошна, крохмалю і води поміж нагрітими металевими пластинками. Використовується для порошків. У рецепті назви лікарської форми і речовини зазначаються у *Gen. Pl.*

Ресіре: *Cachetarum Natrii aminosalicylatis et Isoniasidi numero 50*

Da.

Signa.

Лексичний мінімум

aërosōlum, i n

аерозоль

ampūlla, ae f

ампула

aspersio, onis f

присипка

cacheta, ae f

кахета

capsūla, ae f	капсула
caramel, is n	карамель
extractum, i n	екстракт
infusio, onis f	інфузія
glosseta, ae f	глосета
granūlum, i n	гранула
flos, oris m	квітка
rhizōma, ātis n	кореневище
spansula, ae f	спансула
species, ērum f	збір
spongia, ae f	губка
suspensio, ōnis f	суспензія
trochiscus, i m	пастилка
aquosus, a, um	водний
antiasthmaticus, a, um	протиастматичний
antipyreticus, a, um	жарознижуючий
antihaemorrhoidalis, e	протигемороїдальний
aromaticus, a, um	ароматичний
carminativus, a, um	вітрогінний
cholagogus, a, um	жовчогінний
destillatus, a, um	дистильований
diaphoreticus, a, um	потогінний
diureticus, a, um	діуретичний (сечогінний)
emolliens, ntis	пом'якшувальний
enterosolubilis, e	кишковорозчинний
fluidus, a, um	рідкий
gelatinōsus, a, um	желатиновий
laxans, ntis	проносний
pectoralis, e	грудний
profilacticus, a, um	профілактичний
rectalis, e	ректальний
sedativus, a, um	седативний (заспокійливий)
siccus, a, um	сухий
stomachicus, a, um	шлунковий
spissus, a, um	густий
subtilis, e	дрібний
vaginalis, e	вагінальний
vitaminōsus, a, um	вітамінізований

Назви рослин та лікарських засобів

Belladonna, ae f	беладонна
Cacao (невідм.)	какао
Camphora, ae f	камфора
Chamomilla, ae f	ромашка
Ichthyolum, i n	іхтіол
Millefolium, i n	деревій
saccharum, i n	цукор
Senna, ae f	сена, александрійський лист

Питання для самоконтролю

1. Які основні фармацевтичні поняття ви знаєте?
2. Якими є основні вимоги до оформлення рецептів на виписування порошків?
3. Назвіть основні моделі рецептурного пропису при виписуванні свічок.
4. Які тверді лікарські форми ви знаєте?
5. Які існують лікарські форми залежно від шляху введення?
6. Які нетрадиційні лікарські форми ви знаєте?

Завдання 1. Перекладіть латинською мовою:

1.	таблетки тиреоїдину	
2.	добова доза настоянки беладонни	
3.	капсули «Ессенціале»	
4.	присипка для дітей	
5.	седативний збір	
6.	свічка з папаверином	
7.	гранули для суспензій	
8.	драже «Ундевіт»	
9.	олійний розчин камфори	
10.	кишковорозчинні гранули	
11.	проносний збір	
12.	супозиторії з іхтіолом	
13.	настоянка валеріани з камфорою	
14.	грудний збір для дітей	
15.	м'які желатинові капсули	
16.	седативний збір з кореневища з коренями валеріани	
17.	порошки для внутрішньовенних інфузій	
18.	тверді й рідкі пероральні лікарські форми	
19.	внутрішні і зовнішні аерозолі для інгаляцій	
20.	протигемороїдальний збір із листям сени	

Завдання 2. Перекладіть словосполучення українською мовою:

1.	species emollientes	
2.	spongia gelatinosa	
3.	Misce, ut fiat pulvis subtilissimus	
4.	glossettae Nitroglycerini pro die	
5.	tabulettae stomachicae cum extracto Belladonnae	
6.	pulvis cum Oxytetracyclino pro suspensione	
7.	caramelum Decamini	
8.	granula enterosolubilia	
9.	suppositoria cum Dimedrolo pro infantibus	
10.	Haematogenum siccum in tabulettis	
11.	trochisci Benzalkonii	
12.	pulvis Synthomycini in capsulis gelatinosis	
13.	extracta sicca et spissa	
14.	formae medicamentorum pro infantibus	
15.	aërosōla pro usu externo	
16.	pulveres in charta cerata	
17.	dragee Aminazini	
18.	species cholagogae in sacculis chartaceis	
19.	pulvis per aspersionem	

Завдання 3. Перекладіть словосполучення у вихідній формі та для рецепту:

1.	простий порошок		
2.	гранули амідопірину		
3.	присипка зі стрептоцидом		
4.	карамель декаміну		
5.	порошок синтоміцину в желатинових капсулах		
6.	спансули «Декседрин»		
7.	глосети нітрогліцерину		
8.	таблетки сухого екстракту сени		
9.	пастилки «Бронхостоп»		
10.	гемостатичні губки з амбеном		

Завдання 4. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1.	Візьми: Найдрібнішого анестезину 25,0 Видай. Познач.	
2.	Візьми: Панкреатину 0,5 Видай такі дози числом 12 Познач.	

3.	Візьми: Таблетки тиреоїдину, вкриті оболонкою 0,1 числом 50 Видай. Познач.	
4.	Візьми: Протиастматичного збору 100,0 Видай. Познач.	
5.	Візьми: Супозиторії з гліцерином 2,46 Видай такі дози числом 10 Познач.	
6.	Візьми: Еуфіліну 0,3 Олії какао 3,0 Змішай, нехай утвориться ректальна свічка. Видай такі дози числом 20. Познач.	
7.	Візьми: Драже «Ревіт» числом 60 Видай. Познач.	
8.	Візьми: Анальгіну Парацетамолу по 0,2 Змішай, нехай утвориться порошок Видай такі дози числом 10. Познач.	
9.	Візьми: Рифаміцину 0,15 Видай такі дози числом 15 в желатинових капсулах Познач.	
10.	Візьми: Свічки з теоброміном 0,2 числом 10 Видай. Познач.	

Завдання 5. Перекладіть рецепти українською мовою:

1.	Recipe: Aminazini 0,05 Da tales doses numero 30 in dragee Signa.	
2.	Recipe: Specierum diureticarum 50,0 Da in sacculo chartaceo Signa.	

3.	<p>Recipe: Tabulettas «Asphenum» numero 12 Da. Signa.</p>	
4.	<p>Recipe: Dibazoli 0,005 Sacchari 0,3 Misce, ut fiat pulvis Da tales doses numero 20 Signa.</p>	
5.	<p>Recipe: Xeroformii subtilissimi 10,0 Da. Signa.</p>	
6.	<p>Recipe: Laevomycetini 0,5 Da tales doses numero 10 in capsulis Signa.</p>	
7.	<p>Recipe: Tabulettas «Cytochromum C» 0,01 enterosolubiles numero 50 Da. Signa.</p>	
8.	<p>Recipe: Cachetarum Natrii aminosalicylatis et Isoniasidi numero 50 Da. Signa.</p>	
9.	<p>Recipe: Phenobarbitali 0,02 Coffeini 0,03 Analgini 0,25 Da tales doses numero 10 in tabulettis Signa.</p>	
10.	<p>Recipe: Streptocidi 5,0 Penicillini 200000 UA Misce, ut fiat pulvis subtilissimus Da. Signa.</p>	

Тема 6

Специфіка виписування рідких лікарських форм (*formae medicamentorum fluidae*)

Мета заняття:

- знати особливості виписування рідких лікарських форм;
- уміти виписувати рецепти розгорнутим та скороченим способом.

До рідких лікарських форм належать *розчини, настої, краплі, відвари, настоянки, екстракти, емульсії, суспензії, мікстури, сиропи, слизи*.

Розчини. Solutiones (*solutio, onis f*)

Розчин – рідка лікарська форма, яка утворена шляхом розчинення лікарських речовин у розчиннику або змішуванням двох рідин. Застосовуються розчини внутрішньо та ін'єкційно.

Як розчинник використовують воду очищену (Aqua purificata), спирт етиловий 70 %, 90 %, 96 % (Spiritus aethylicus 70 %, 90 %, 96 %), олії – персикову (Oleum Persicorum), соняшникову (Oleum Helianthi), вазелінову (Oleum Vaselini). Відповідно до характеру розчинника бувають водні, спиртові, олійні та гліцеринові розчини .

Рецепт на розчини можна виписати скорочено або розгорнуто. Якщо розчинником є вода, то характер розчину в рецепті не зазначається. Спиртові та олійні розчини в скороченій формі виписують із зазначенням характеру розчину.

Водний розчин:

Recіpe: Soutionis Aceclidini 3 % 10 ml

Da.Signa: очні краплі.

Спиртовий розчин:

Recіpe: Solutionis Iodi spirituosae 5 % 25 ml

Da.Signa: для обробки шкіри.

Олійний розчин:

Recіpe: Solutio Mentholi oleosae 1 % 10 ml

Da. Signa: назально по 3 краплі.

NB! Позначення концентрації в розчинах:

1. У відсотках (%).
2. У масово-об'ємному співвідношенні (1:1000) – в якій кількості одиниць розчинника міститься одиниця розчиненої речовини.
3. У співвідношенні кількості речовини та розчинника (0,5–200 мл) – скільки грам речовини міститься в даній кількості розчинника. Для виписування розчинників у розгорнутій формі треба спочатку вказувати речовину та її кількість, потім розчинник та його кількість.

Recіpe: Mentholi 0.1

Olei Vaselini ad 10 ml

Misce.

Da.

Signa: назально по 3 краплі.

Настоянки. Tincturae (*tinctura, ae f*)

Настоянка – це спиртова, спиртово-водна, спиртово-ефірна витяжка з лікарської рослинної сировини. Настоянки відносять до стійких лікарських форм. Настоянки є офіційними, їх виписують у кількості, яка дорівнює кількості призначених на прийом крапель. Краплями виписують на 30 прийомів, об'ємом 5–30 мл.

Приклад рецепта:

Виписати настоянку полину (Absinthium), разова доза якої 20 крапель. Призначити по 20 крапель тричі на день до прийому їжі.

Розрахунок. Настоянку полину виписують на 30 прийомів, а разова доза – 20 крапель, відповідно, загальна маса складає $20 \times 30 = 600$ крапель. В 1 мл спиртової рідини міститься 50 крапель, відповідно, у 600 краплях – 12 мл (600:50).

Реціре: Tincturae Absinthii 12 ml

Da.

Signa: по 20 крапель 3 рази на день до прийому їжі.

Реціре: Tincturae Calendulae 50 ml

Da.

Signa: для полоскання ротової порожнини, 1ч.л / 1 склянку води.

Настої. Infusa (*infusum, i n*)

Настій – це рідка лікарська форма, водна витяжка з рослинної лікарської сировини. Настої готують з м'яких частин рослин (листя, квіток, трави).

Виписують настої тільки скороченим способом. Після слова Реціре вказують лікарську форму (*infusi*), потім обов'язково записують частину рослини, з якої готують настій, далі – назву рослини. Потім зазначається кількість сировини в грамах на весь об'єм і загальна маса готової лікарської форми.

Реціре: Infusi herbae Adonidis vernalis ex 6,0 –180 ml

Da.

Signa: по 1 ст. л. 3 рази на день

Реціре: Infusi radices Valerianae ex 6,0 –180 ml

Tincturae Leonuri 6ml

Misce.

Da.

Signa: по 1 ст.л. 3 рази на день

Відвар. Decocta (*decoctum, i n*)

Відвар – це водна витяжка з грубих частин лікарської рослинної сировини (коріння, кори, кореневища, плодів, ягід). Відвари призначають для внутрішнього та зовнішнього використання. Виписування рецептів для відварів можливе лише у скороченій формі, за аналогією з настоями:

Реціре: Decocti corticis Quercus ex 20,0 –200 ml

Da.

Signa: застосовувати для полоскання горла

Мікстури. *Mixturae (mixtura, ae f)*

Мікстура – рідка лікарська форма, що є сумішшю різних лікарських засобів у розчиннику або суспендованих рідинах. Після *Recіpe* вказують лікарські речовини і розчинник, розраховуючи дози на 12 прийомів.

Recіpe: Coffeini-natrii benzoatis 1,2

Natrii bromidi 6,0

Aquae purificatae ad 180 ml

Misce. Da.

Signa: по 1 ст. л. 3 рази на день

Recіpe: Kalii bromidi 1,2

Aquae purificatae ad 120 ml

Misce. Da.

Signa: по 1 дес. л. тричі на день

Суспензії. *Suspensiones (suspensio, onis f)*

Суспензія – рідка лікарська форма, що складається з подрібненої лікарської речовини, нерозчинної в рідині. Призначають суспензії для внутрішнього чи зовнішнього вживання, стерильні – для внутрішньом'язового введення. Перед використанням їх слід збовтувати. Рецепти можна виписувати у розгорнутій або скороченій формі. У розгорнутій формі рецептурного пропису усі інгредієнти з їх ваговою кількістю зазначають у формі родового відмінку (*Gen. Sing*):

Recіpe: Oxytetracyclini 1,0

Olei Amygdalarum ad 100,0

Misce, fiat suspensio

Da. Signa: по 1 ч.л. на день

При виписуванні рецепта за скороченою формою у *Gen. Sing* зазначають назву та загальну кількість лікарської речовини у мілілітрах:

Recіpe: Suspensionis Hydrocortisoni acetatis 2,5 % 5 ml

Da tales doses numero 5

Signa: Ін'єкційно, в нижньощелепний суглоб по 5 мл.

Краплі. *Guttae (gutta, ae, f)*

Краплі – це різновид розчинів, у яких найчастіше розчинником є вода очищена (*aqua purificata*), інколи – спирт етиловий (*spiritus aethylicus*), в окремих випадках ефір медичний (*aether medicinalis*), а також олії (*oleum Glycerini*, *oleum Helianthi*).

Рецептурний пропис крапель передбачає розгорнутий спосіб: у *Gen. Sing* зазначають вагову кількість, назви лікарської речовини і розчинника.

Recіpe: Papaverini hydrochloridi 0,6

Aquae purificatae ad 15 ml

Misce. Da. Signa: приймати по 10 крапель 3 рази на день

Екстракти. Extracta (*extractum, i n*)

Екстракт – це концентрована спиртова, спиртово-водна витяжка з лікарської рослинної сировини для внутрішнього або зовнішнього застосування. За консистенцією розрізняють рідкі (*fluidum*), густі (*spissum*) і сухі (*siccum*) екстракти. Після слова *Recipe* у *Gen.Sing* вказують лікарську форму, назву рослини, з якої приготовлений екстракт, кількість препарату у мілілітрах або грамах:

Recipe: Extracti Frangulae fluidi 25 ml

Da.

Signa: по 25 крапель 3 рази на день

Емульсії. Emulsa (*emulsum, i n*)

Емульсія – це рідка лікарська форма, в якій нерозчинна у воді рідина має вигляд найдрібніших часточок. Найпоширенішими є олійні емульсії. Використовують їх внутрішньо або зовнішньо. Виписують емульсії у розгорнутій і скороченій формі.

У першому варіанті записують усі інгредієнти із зазначенням їх вагової кількості:

Recipe: Seminum Amygdali dulcis 20.0

Aquae purificatae ad 200 ml

Misce, fiat emulsum

Da. Signa: по 1 ст.л. тричі на день

У другому варіанті після слова *Recipe* зазначають назву лікарської форми (*Emulsi*) у *Gen.Sing*, потім – назву сировини і загальну кількість у мілілітрах або грамах (масо-об'ємним способом).

Recipe: Emulsi olei Lini ex 15 ml 150 ml

Da.

Signa: по 1 ч.л. тричі на день

Сиропи. Sirupi (*sirupus, i m*)

Сиропи – густуваті, прозорі рідини для внутрішнього вживання, в яких концентрація цукру становить 64%. У менш концентрованих (нижче 64 %) розчинах розвивається мікрофлора, в більш концентрованих цукор утворює осад. Усі сиропи є офіційними.

Розрізняють смакові і лікарські сиропи.

Смакові сиропи вживають як добавки до рідких лікарських форм, для поліпшення смаку, кольору й запаху. До них належать простий (цукровий) (*sirupus simplex / sirupus Sacchari*), вишневий (*sirupus Cerasi*), малиновий (*sirupus Rubi idaei*) та ін.

Лікарський сироп – це призначена для внутрішнього застосування рідка лікарська форма, що є розчином лікарської речовини в концентрованому розчині цукру. До них належать алтейний (*sirupus Althaeae*), сироп ревеню (*sirupus Rhei*), сироп шипшини (*sirupus fructuum Rosae*).

Сиропи поліпшують смак лікарських речовин (у мікстурах). При їх виписуванні вказують назву і об'єм та додають до мікстур кількістю 5–20 % від загального об'єму. Для спрощення розрахунку як *colligens* до мікстур припустимо додавати 20–24 мл сиропу.

Reci­pe: Coffeini-natrii benzoatis 1,2
Sirupi simplici­cis 24 ml
Aquaе purificatae ad 120 ml
Misce. Da.
Signa: по 1 дес.л. 3 рази на день.

Слизи. Mucilagines (*mucilago, inis f*)

Слизи – це дисперсні системи, в яких найдрібніші частки речовин, що є гідрофільними колоїдами, утворюють з водою стійкі комплекси. Застосовують крохмальний слиз (Mucilago Amyli), слиз аравійської камеді (Mucilago Gummi Arabici), слиз абрикосової камеді (Mucilago Gummi Armeniacaе), слиз насіння льону (Mucilago seminum Lini), слиз кореня алтея (Mucilago radicis Althaeae). Слизи застосовують у мікстурах або клізмах для попередження подразнюючої дії.

До мікстур слизи додають кількістю 10–30 %, у клізми – до 50 % від загального об'єму. Усі слизи офіційні. При виписуванні вказують назву і масу в мілілітрах.

Reci­pe: Chlorali hydratis 3,0
Mucilaginis Amyli 20,0
Aquaе purificatae ad 90 ml
Misce. Da.
Signa: по 1 ст.л. 3 рази на день

NB! Назви деяких рідких лікарських форм, які використовують за кордоном

Auristillae (вушні краплі)
Balsama (бальзами)
Collunoria (рідини для промивання носа)
Collutoria (рідини для промивання ротової порожнини)
Colodia (колодії)
Enemata seu clysmata (клізми)
Gargarismata (полоскання)
Glycerina (гліцерини)
Haustus (ковтки)
Infusiones (інфузи, вливання під шкіру, у вени або для введення ректально)
Inhalationes (інгаляції)
Irrigationes (іригації, промивання)
Limonata (лимонади)
Linctus (солодкі мікстури з лікарськими речовинами)
Lotiones (лосьйони)

Naristillae (очні краплі)
 Nebulae (зрошення; водні, олійні, спиртові розчини)
 Potiones (напої)
 Saturaciones (сатурації)
 Spray nasale (назальний спрей)
 Spray solutio (спрей-розчин)
 Vapores (ліки для інгаляцій)

Питання для самоконтролю

1. Чим відрізняються настої від відварів?
2. Які виділяють види розчинів?
3. Яким чином отримують емульсії?
4. Що є розчинниками для крапель?
5. Що є розчинниками для мікстур?
6. Скільки видів сиропу існує?

Назви рослин та лікарських засобів

Aceclidinum, i n	ацеклідин
Absinthium, i n	полин
Calendula, ae f	календула
Linum, i n	льон
oleum Helianthi	соняшникова олія
oleum Ricini	рицинова (касторова) олія
semen Papaveris	насіння маку
semen Cucurbitae	насіння гарбуза
mucilago Amyli	крохмальний слиз
mucilago gummi Arabici	слиз аравійської камеді
mucilago gummi Armeniacae	слиз абрикосової камеді
mucilago seminum Lini	слиз насіння льону
mucilago radice Althaeae	слиз кореня алтея

Лексичний мінімум

solutio, onis f	розчин
infusum, i n	настій
decoctum, i n	відвар
extractum, i n	екстракт
emulsum, i n	емульсія
mixtura, ae f	мікстура
mucilago, inis f	слиз
sirupus, i m	сироп
suspensio, onis f	суспензія
aquosus, a, um	водний
destillatus, a, um	дистильований

Завдання 1. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1. Візьми: Настоянки конвалії Настоянки валеріани по 10 мл Настоянки красавки 5 мл Змішай. Видай. Познач: у разі потреби	
2. Візьми: Води м'яги перцевої 200 мл Видай. Познач: по 1ч.л. 2 рази на добу	
3. Візьми: Окситетрацикліну 1,0 Мигдалевої олії до 100,0 Змішай, щоб утворилася суспензія Видай. Познач.	
4.Візьми: Хлоралгідрату 3,0 Слизу Амїлу 20 мл Очищеної води до 90 мл Змішай. Видай. Познач: по 1 ст. л. 3р./день	
5. Візьми: Емульсії касторової олії 200 мл Видай. Познач: по 3ст.л кожні год	
6. Візьми: Розчину атропіну сульфату 0,1 % 1 мл Видай такі дози числом 3 в ампулах Познач: по 1 мл внутрішньом'язово Гемостатичний засіб	

Завдання 2. Випишіть рецепт латинською мовою:

1. Необхідно виписати 10 мл 1 % олійного розчину ментолу. Призначити по 2 краплі 2 рази на день у ніс.

2. Виписати 100 мл 1 % спиртового розчину саліцилової кислоти. Призначити для змащування уражених ділянок шкіри.

3. Необхідно виписати 5 мл 0,5 % спиртового розчину ергокальциферолу. Призначити внутрішньо по 1 краплі 2 рази на добу.

4. Випишіть 200 мл мікстури, що містить: натрію бромїду 8,0; кодеїну фосфату 0,2; кальцію хлориду 10,0; адонїзиду 5 мл. Призначити по 1 ст.л. 3р/день.

1. |

2.	
3.	
4.	

Завдання 3. Знайдіть помилки, допущені при виписуванні рецептів, напишіть вірний рецептурний пропис, перекладіть українською мовою:

1.	Recіpe: Novocaini Anaesthesini aa 1 г Oleum Menthae 10 guttas Spiriti Aethilici ad 100 ml Misce. Da. Signa: для змащування шкіри при міальгії	
2.	Recіpe: Chloridum Natrium Natrii hydrocarbonatis Chloridi calcii aa 0,2 Glucose 1,0 Ag. destil. ad 1000 мл. M.D.S.: внутрішньовенна ін'єкція	
3.	Recіpe: natrium hydrocarbonatis 0,2 г Codeini phosphates 0,06 Misce fiant pulvis Da tales doses numero 20 Signa: проти кашлю	

Завдання 4. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1.	Recіpe: Solutionis Adroxini 0,025 % 1 ml Da tales doses numero 10 in ampullis Signa: по 1 мл внутрішньом'язово 1 р./день	
----	--	--

2.	Recіpe: Tincturae Calendulae 50 ml Da. Signa: для полоскання	
3.	Recіpe: Oxytetracyclini 1.0 Olei Amygdalarum ad 100.0 Misce, fiat suspensio Da. Signa: по 1 ч.л. тричі на день	

Завдання 5. Перекладіть рецепти латинською мовою, використовуючи скорочення:

1.	Візьми: Розчину полікарпіну гідрохлориду 1 % 10 мл Видай. Познач: для лікування ксеростомії	
2.	Візьми: Малинового сиропу 30 мл Видай. Познач: по 1ч.л. двічі на день	
3.	Візьми: Трихомонациду 0,25 Вазелінової олії до 50 мл Змішай, нехай утвориться суспензія Простерилізуй! Видай. Познач: вводити в сечовий міхур по 10 мл	
4.	Візьми: Слизу насіння льону 200 мл Видай. Познач: для полоскання	
5.	Візьми: Краплі «Ототон» 5 мл Видай. Познач: по 1 краплі у кожне вухо	

Завдання 6. Напишіть рецепт без скорочень, перекладіть українською мовою:

- Rp.: Chloramini 10,0
 Aq. pur. ad 500 ml
 M.D.S. Для дезінфекції рук

--	--

2. Rp.: Aceclidini 0,2

Aq. pro injectionibus ad 10 ml

M.D.S. Очні краплі. По 2 краплі 3 рази на день в обидва ока

--	--

3. Rp.: Dobutamini 0,25

D.t.d. N.10 in ampull.

S. Вміст однієї ампули розчинити у 500 мл 5% розчину глюкози

--	--

4. Rp.: Chlorali hydratis 2,0

Mucil. Amyli

Aq.pur. āā 50 ml

M.D.S. Для однієї лікарської клізми після очисної клізми

--	--

5. Rp.: Emuls. sem. Amygdali dulcis ex 20,0 200 ml

D.S.: по 1 ст. л. 3 рази на день

--	--

Завдання 7. Виділіть терміноелементи у назвах препаратів, вкажіть їх значення:

Corvalolum, Oxytetracyclinum, Anaesthesinum, Synthomycinum, Bilignostum, Polyvitaplex, Pyraphenum, Azathioprinum, Viperalginum, Apisarthronum.

Тема 7

Граматичні особливості виписування м'яких лікарських форм

Мета:

- знати латинські назви м'яких лікарських форм;
- уміти виписувати їх у рецепті.

До м'яких лікарських форм (*formae medicamentorum molles*) належать:

Лініменти	Linimenta	(<i>linimentum, i n</i>)
Пластирі	Emplastra	(<i>emplastrum, i n</i>)
Мазі	Unguenta	(<i>unguentum, i n</i>)
Гелі	Gela	(<i>gelum, i n</i>)
Пасти	Pastae	(<i>pasta, ae f</i>)
Бальзами	Balsäma	(<i>balsänum, i n</i>)

Лініменти. Linimenta (*linimentum, i n*)

Лініменти – м'яка лікарська форма для зовнішнього вживання у вигляді густої рідини або студнеподібної маси, яка плавиться при температурі тіла. Лініменти у вигляді густої рідини належать до рідких лікарських форм. Виписують їх розгорнутим або скороченим (якщо вони **офіційні**) способом.

Розгорнутий спосіб

Ресіре: Chloroformii 20.0
Olei Hyoscyami 40 ml
Misce, fiat linimentum.
Da. Signa: втирати у хворий суглоб.

Скорочений спосіб

Ресіре: Linimenti Synthomycini 10 % 25,0
Da.
Signa.

Пластирі. Emplastra (*emplastrum, i n*)

Пластирі – м'яка лікарська форма для зовнішнього вживання, що за кімнатної температури тверда, а за температури тіла розм'якшується та міцно прилипає до шкіри. При виписуванні пластирів обов'язково треба зазначати їх назву, масу, розмір:

Ресіре: Emplastri Capsici 12*8
Da.
Signa.

Якщо в рецепті зазначають кількість пластирів, то слово «пластир» пишуть в Acc. Sing.:

Ресіре: Emplastrum «Olfen» transdermale numero 5
Da.
Signa.

Різновидом пластирів є гірчичники (*chartae Sināpis seu sinapismāta*). Гірчичник – це аркуш паперу, вкритий тонким шаром порошку знежиреного насіння гірчиці. Виписують цю офіциальну форму скороченим способом:

Ресіре: Chartas Sināpis numēro 10

Da.

Signa.

Мазі. Unguenta (*unguentum, i n*)

Мазь – м'яка лікарська форма для зовнішнього вживання. За призначенням бувають мазі назальні, вушні, ректальні, вагінальні, мазі для інгаляцій, мазі для очей.

Розрізняють офіциальні (*unguenta officinalia*) та магістральні мазі (*unguenta magistralia*).

Магістральні мазі можна виписувати скороченим і розгорнутим способом. При скороченому способі після слова Ресіре пишуть назву лікарської форми в Gen. Sing., концентрацію і загальну кількість мазі. При розгорнутому способі після назви мазевої основи обов'язково ставлять прийменник ad (до, близько), зазначають загальну кількість препарату, після чого пишуть «*Misce, fiat unguentum*». Офіциальні мазі виписують тільки скороченим способом.

Розгорнутий спосіб:

Ресіре: Anaesthesīni 2,0

Vaselīni ad 20,0

Misce, fiat unguentum.

Da.

Signa.

Рецепт на магістральну мазь:

Ресіре: Atropīni sulfātis 0,1

Cocaīni hydrochlorīdi 0,05

Vaselīni optīmi ad 10,0

Misce, fiat unguentum.

Da.

Signa.

Рецепт на офіциальну мазь:

Ресіре: Unguenti Furacillīni 0,1 % 25,0

Da.

Signa.

NB! До офіциальних належать:

- цинкова мазь (*unguentum Zinci*);
- жовта ртутна мазь (*unguentum Hydrargyri flavum*);
- біла ртутна мазь (*unguentum Hydrargyri album*);
- гліцеринова мазь (*unguentum Glycerīni*);
- нафталанова мазь (*unguentum Naphthalāni*);
- ксероформова мазь (*unguentum Xeroformii*);
- проста сірчана мазь (*unguentum sulfurātum simplex*).

Супозиторії. Suppositoria (*suppositorium, i n*)

Супозиторії (лікарські свічки) – дозована лікарська форма, яка має форму конуса або циліндра із заокругленим кінцем. При звичайній температурі вони мають тверду консистенцію, а при температурі тіла плавляться.

Розрізняють супозиторії:

- ректальні (*suppositoria rectalia*);
- вагінальні (*suppositoria vaginalia*);
- палички (*bacilli*), які мають довгасту форму і вводяться у канали.

Ректальні супозиторії мають форму конуса або циліндра із заокругленим кінцем.

Вагінальні супозиторії за формою поділяють на такі:

- кульки (*globuli*) – сферичної форми;
- овули (*ovuli*) – яйцеподібної форми;
- пессарії (*pessaria*) – плоскої форми із заокругленим кінцем.

Супозиторії бувають магістральними (*suppositoria magistralia*) та офіціальними (*suppositoria officinalia*). Магістральні супозиторії, які виготовляють в аптеці, виписують розгорнутим або скороченим способом. Супозиторії з комбінованим складом пишуть в **Acc. Pl.**

Розгорнутий спосіб

Reciġpe: Dimedrōli 0,01

Olei Cacao 3,0

Misce, fiat suppositorium rectāle.

Da tales doses numġero 12.

Signa.

Скорочений спосіб

У рецепті назву лікарської форми записують в **Acc. Pl.**, а назву діючої лікарської речовини в **Abl. Sg.** після прийменника cum:

Reciġpe: Suppositoria cum Dimedrōlo 0,01

Da tales doses numġero 12.

Signa.

Офіціальні супозиторії виписують скороченим способом:

Reciġpe: Pessaria vaginalia cum Synthomycīno 0,25 numġero 10

Da.

Signa.

Деякі складні офіціальні супозиторії мають комерційні назви, наприклад: «Anusōlum», «Bethiōlum», «Viburcol», «Osarbōnum», «Candibēne». Виписуючи їх, назву лікарської форми пишуть в **Acc. Pl.**, а далі – назву супозиторіїв і їх кількість. Якщо назву беруть у лапки, то її слід вживати у Nom. Sing, якщо ні – у Gen. Sing.

Reciġpe: Suppositoria «Anusōlum» numġero 10

Da.

Signa.

Reciġpe: Suppositoria Apilāci 0,005 numġero 12

Da.

Signa.

Гелі. Gela (*gelum, i n*)

Гель – желеподібна лікарська форма для місцевого застосування. За призначенням розрізняють гелі для зовнішнього застосування і перорального вживання. Застосовують назальні, очні, вушні, ректальні, вагінальні, цервікальні, уретральні, стоматологічні гелі та ін.

Ресіре: Geli «Fusidinum» 2 % 15,0

Da.

Signa.

Ресіре: Dentagēli 20,0

Da.

Signa.

Пасти. Pastae (*pasta, ae f*)

Пасти – різновид мазі, але густішої консистенції, які містять не менше 25 % порошкоподібних речовин. Пасти виписують розгорнутим способом із зазначенням усіх інгредієнтів та їх кількості, після чого пишуть «Misce, fiat pasta». Пасти бувають офіційні і магістральні, перші виписують скороченим способом.

Рецепт на магістральну мазь:

Ресіре: Ichthyoli

Zinci oxydi

Amyli Tritici ana 12,0

Vaselini ad 50,0

Misce, fiat pasta.

Da.

Signa.

Рецепт на офіційну мазь:

Ресіре: Pastae Lassari 20,0

Da.

Signa.

Стоматологічні пасти виписують тільки розгорнутим способом:

Ресіре: Acidi arsenicosi anhydrici 30,0

Cocaini hydrochloridi 1,5

Olei Caryophyllorum quantum satis

Misce, fiat pasta.

Da.

Signa.

В окрему групу виділяють зубні пасти, які поділяють на гігієнічні та лікувально-профілактичні.

Бальзами. Balsāma (*balsānum, i n*)

Бальзами – це мазі, які містять ефірні олії, смоли тощо.

Ресіре: «Balsāmi Stella auraria» 4,0

Da tales doses numēro 3.

Signa.

Бальзами можна також застосовувати у вигляді рідких лікарських форм.

Назви деяких м'яких лікарських форм, які використовують за кордоном	
<i>Applicatiōnes</i> (<i>applicatio, ōnis f</i>)	аплікації, рідкі або мазеподібні препарати, які наносять на шкіру
<i>Buginaria</i> (<i>buginarium, i n</i>)	бугінарії, медичні палички для введення в носовий отвір
<i>Cremōres</i> (<i>cremor, ōris m</i>)	креми, напіврідкі препарати (рідші від мазей) для лікування шкіри, а також вагінальні креми
<i>Dentagēla</i> (<i>dentagēlum, i n</i>)	зубні гелі
<i>Lamellae</i> (<i>lamella, ae f</i>)	ламельі, плівки, пластинки
Membranūlae seu membranae	плівки
(<i>membranūla, ae f; membrana, ae f</i>)	
membranūlae ophthalmīcae	очні плівки
<i>Oculenta</i> (<i>oculentum, i n</i>)	очні мазі

Лексичний мінімум

adhaesīvus, a, um	адгезивний, липкий
balsāmum, i n	бальзам
charta, ae f	папір
compositio, onis f	склад
gelum, i n	гель
emplastrum, i n	пластир
extensus, a, um	намазаний
linimentum, i n	лінімент
mixtio, onis f	змішування
optīmus, a, um	найкращий
pasta, ae f	паста
purissīmus, a, um	найчистіший
sapo, onis m	мило
suppositorium, i n	супозиторій

Назви лікарських засобів

Aminazīnum	аміназин
Amŷlum, i n	крохмаль
Amŷlum Tritīci	пшеничний крохмаль
Anusōlum	анузол
Bromisovalum	бромізовал
Chinosōlum	хінозол
Eugenōlum	евгенол
Hyoscyamus, i m	блекота
Linum, i n	льон
oleum jecōris Aselli	риб'ячий жир
Osarsōlum	озарзол
pix liquida (Gen. picis liquidae f)	дьоготь
Sināpis, is f	гірчичник
Sulfadimezīnum	сульфадимезин
Synthomycīnum	синтоміцин
Naphthalānum	нафталан

Питання для самоконтролю

1. Які види м'яких лікарських форм ви знаєте? Назвіть їх латинською мовою.
2. Які види м'яких лікарських форм можуть бути виписані в Accusativus?
3. При виписуванні магістральних мазей скороченим способом після слова Rescipe пишуть... (назвати, що саме і відмінок).
4. При виписуванні пластирів обов'язково треба зазначати... (назвати, що саме).
5. Різновидом якої лікарської форми є гірчичники? Як перекладається слово «гірчичники» латинською мовою?
6. На які види поділяють гелі за призначенням?
7. Які види м'яких лікарських форм можуть бути офіційними і магістральними?
8. Яку форму можуть мати супозиторії? Назвіть види супозиторіїв.
9. Пасту виписують розгорнутим способом із зазначенням усіх інгредієнтів та їх кількості, після чого пишуть... (назвати рецептурне формулювання).
10. Як називаються мазі, які містять ефірні олії, смоли?
11. Які види м'яких лікарських форм можуть бути віднесені до рідких?

Завдання 1. Перекладіть українською мовою:

1. Emplastrum Plumbi simplex	
2. Pasta Gramicidīni ad usum externum	
3. Unguentum Arnīcae cum Tocopherōli acetate et cerā	
4. Linimentum Synthomycīni cum Novocaino	
5. Oleum Terebinthīnae rectificātum	
6. Unguentum camphorātum Acīdi borīci compositum	
7. Sterilisētur oleum Ricīni	
8. Oleum Olivārum sterilisātum	
9. Emplastrum adhaesīvum elastīcum	
10. Suppositoria vaginalia et rectalia	

Завдання 2. Перекладіть латинською мовою:

1. Мазь жовтого оксиду ртуті	
2. Найкращий вазелін для очної мазі	
3. Найчистіша вазелінова олія для внутрішнього вживання	
4. Мазь індомітацину для втирання	
5. Олійна суміш для інгаляцій	
6. Хлороформ з обліпиховою олією	
7. Мазь саліцилової кислоти	
8. Офіційна та магістральна мазі	
9. Офіційна та магістральна паста	
10. Ректальна та вагінальна гелі	
11. Ректальна та вагінальна супозиторії	
12. Вагінальна пестарія з синтоміцином	
13. Проста сірчана мазь і нафталанова мазь	

Завдання 3. Напишіть вид м'якої лікарської форми українською та латинською мовами:

Описання	Українська назва	Латинська назва
Студнеподібна маса, яка плавиться при температурі тіла		
Аркуш паперу, вкритий тонким шаром порошку знежиреного насіння гірчиці		
Лікарська форма у формі конуса або циліндра		
Різновид супозиторіїв довгастої форми, які вводять у канали		
Густа мазь з порошкоподібними речовинами		
Різновид вагінальних лікарських свічок сферичної форми		
Різновид вагінальних лікарських свічок яйцеподібної форми		
Мазь, у складі якої є смоли або ефірні олії.		

Завдання 4. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1. Візьми: Еритроміцинової мазі 1 % 10,0 Видай. Познач.	
2. Візьми: Складного лініменту метилсаліцилату 50,0 Видай. Познач.	
3. Візьми: Супозиторії з екстрактом беладонни числом 6 Видай. Познач: по 1 супозиторію 2 рази на день	
4. Візьми: Простого свинцевого пластиру 30,0 Видай. Познач.	

<p>5. Візьми: Вініліну 5,0 Срібла нітрату 0,5 Вазеліну до 50,0 Змішай, щоб утворилася мазь. Видай. Познач.</p>	
<p>6. Візьми: Синтоміцинового лініменту 1 % з новокаїном 0,5 % – 50 мл Видай. Познач: наносити на уражену поверхню</p>	
<p>7. Візьми: Хлориду натрію 5,0 Чистого фенолу Ментолу по 0,75 Камфornoї олії 5,0 Йодоформу Основного нітрату вісмуту скільки треба, щоб утворилася паста. Видай. Познач: паста для пломбування корневих каналів</p>	
<p>8. Візьми: Скипидару Хлороформу по 15 мл Метилсаліцилату 10 мл Змішай, щоб утворився лінімент Видай. Познач.</p>	
<p>9. Візьми: Саліцилової кислоти 0,5 Осадженої сірки 1,5 Оксиду цинку Пшеничного крохмалю по 7,5 Вазеліну до 15,0 Змішай, щоб утворилася мазь. Видай. Познач: для змащування слизової оболонки порожнини рота у разі грибкового стоматиту</p>	
<p>10. Візьми: Дикаїну 0,05 Фенолу 1,0 Очищеної води 30,0 Свинцю оксиду скільки потрібно Змішай, щоб утворилася паста. Видай. Познач.</p>	

<p>11. Візьми: Морфіну гідрохлориду 0,01 Екстракту беладонни 0,015 Олії какао 2,0 Змішай, нехай утвориться ректальний супозиторій Видай такі дози числом 6. Познач: по 1 свічці 2 рази на день у пряму кишку</p>	
<p>12. Візьми: Атропіну сульфату 0,1 Кокаїну гідрохлориду 0,05 Найкращого вазеліну 10,0 Змішай, нехай утвориться мазь. Видай. Познач: очна мазь</p>	

Завдання 5. Перекладіть рецепти українською мовою:

<p>1. Recīpe: Unguenti «Herpevir» 5,0 Detur. Signetur.</p>	
<p>2. Recīpe: Pastae Zinci 25,0 Da. Signa.</p>	
<p>3. Recīpe: Suppositoria cum Euphyllīno numĕro 10 Da. Signa.</p>	
<p>4. Recīpe: Acīdi salicylicī 1,0 Zinci oxŷdi Amŷli Tritīci ana 12,5 Vaselīni ad 50,0 Misce, fiat pasta. Da. Signa.</p>	
<p>5. Recīpe: Emplastri Plumbi simplicis 30,0 Da. Signa.</p>	
<p>6. Recīpe: Sulfŷris praecipitāti 15,0 Zinci oxŷdi Amŷli Tritīci ana 10,0 Naphthalāni 20,0 Misce, fiat pasta. Da. Signa.</p>	
<p>7. Recīpe: Xeroformii Picis liquidae ana 3,0 Olei Ricīni ad 100,0 Misce, fiat linimentum. Da. Signa.</p>	

8. Recіpe: Extracti Belladonnae 0,02 Xeroformii 0,1 Zinci sulfātis 0,05 Glycerīni 0,12 Misce, fiat suppositorium. Da tales doses numĕro 10. Signa.	
9. Recіpe: Iodoformii 2,5 Vaselīni ad 25,0 Misce, fiat unguentum. Da. Signa.	

Завдання 6. Запишіть рецепти без скорочень, перекладіть українською мовою:

1. Rp.: Ung. Tetracyclīni 1 % 10,0 D. S. Очна мазь.	
2. Rp.: Eugenōli 1,0 Zinci oxĭdi q. s. M., f. past. D. S. Прокладка для лікування глибокого карієсу	
3. Rp.: Supp. cum extr. Opіi 0,01 D. t. d. N 6. S.	
4. Rp.: Thymoli puri Camphorae trit. āā 2,0 Zinci oxĭdi 10,0 Sol. Argenti nitrātis 30% 2,5 ml Eugenōli q. s. M., f. past. D. S. Паста для пломбування каналів коренів зубів	
5. Rp.: Morphīni hydrochlorīdi 0,01 Extracti Belladonnae 0,015 Olei Casao 2,0 M., f. supp. rect. D. t. d. N 6 S. По 1 свічці 2 рази на день у ряму кишку	

6. Rp.: Methyluracili 5,0 Sol. Retinoli acetatis oleos. 3,44 % 1 ml Sol. Tocopheroli acetatis 5 % 0,5 ml Riboflavini 1,0 Lanolini 100,0 M. f. ung. D. S. Змащувати губи 2–3 рази на день	
--	--

Завдання 7*. Пропишіть у формі рецепта:

- 1) мазь, яка містить 1,5 осадженої сірки, 1,0 іхтіолу, 30,0 вазеліну;
- 2) мазь, яка містить 1,0 саліцилової кислоти, по 3,0 ртуті амідохлориду та основного вісмуту нітрату, по 15,0 ланоліну та вазеліну;
- 3) лінімент, який містить 1,2 ксероформу, 1,0 вініліну, рицинової олії 20 мл;
- 4) пасту, яка містить 10,0 йодоформу, 8,0 цинку оксиду, гліцерину скільки потрібно;
- 5) пасту, що містить 5,0 борної кислоти, по 25,0 цинку оксиду та пшеничного крохмалю, нафталанову мазь 45,0;
- 6) 6 ректальних свічок, які містять 0,5 барбіталу натрію, 1,5 олії какао;
- 7) 6 вагінальних свічок, які містять хінозолу та борної кислоти до 0,2, олії какао скільки потрібно.

Тема 8

Назви рослин у ботанічній номенклатурі та фармацевтичній термінології. Спільні риси та відмінності

Мета:

- вивчити назви частин лікарських рослин;
- знати різницю між ботанічною і фармацевтичною назвою рослин;
- уміти виписувати назви рослин та їхніх частин у рецептурі.

Особливості вживання назв рослин та їх частин

1. Кожна латинська ботанічна назва рослини складається із двох слів, перше з яких – назва роду, друге – видовий епітет.

Amygdalus dulcis – мигдаль солодкий

Adonis vernalis – горицвіт весняний

Sambucus nigra – бузина чорна

Plantago major – подорожник великий

Althaea officinalis – алтея лікарська

Achillea millefolium – деревій звичайний

2. Фармацевтичною назвою може бути назва роду або видове означення, виражене іменником або прикметником.

Ботанічна назва	Фармацевтична назва
<i>Achillea millefolium</i>	Millefolium, ii n
<i>Adonis vernalis</i>	Adonis, idis m
<i>Althaea officinalis</i>	Althaea, ae f

3. Зверніть увагу на найменування рослинної сировини. Назви органів рослин записуються з маленької літери, а фармацевтична назва рослини – з великої у родовому відмінку однини (Gen. Sing.)

Ботанічна назва	Назва рослинної сировини	
	Назва органа рослини	Фармацевтична назва рослини
<i>Atropa belladonna</i>	folia, radices, herba	Belladonnae
<i>Sambucus nigra</i>	flores, baccae	Sambuci
<i>Amygdalus dulcis</i>	semina	Amygdali
<i>Plantago major</i>	folia, herba	Plantaginis

4. У природному вигляді лікарські рослини використовуються рідше, ніж отримані з них хімічні речовини, а саме алкалоїди та глікозиди. Латинські назви утворюються суфіксальним способом.

основа іменника + суфікс in + закінчення um

Наприклад: Ephedrinum (Ephedra) – ефедрин

Strophantinum (Strophanthus, i m) – строфантин

5. У рецептурі після назви лікарської форми вказують назву рослинної сировини. Зазвичай, рецептурний рядок після слова *Rescipe* вжито в **Genetivus** (крім готових стандартизованих лікарських форм: таблеток, супозиторіїв, кульок etc.)

Наприклад: Візьми: Настояю квіток ромашки.....

Rescipe: Infusi florum Chamomillae.....

Наприклад: Візьми: Відвару кори дуба.....

Rescipe: Decocti corticis Quercus.....

6. а) Іменник *species, ei f* як назва форм ліків – збір, чай – вживається у множині (але українською перекладається однинною): *species* (Nom. Plur.) *diureticae* (Nom. Pl.) – сечогінний збір, *species laxantes* – проносний збір

б) Відповідно в рецептах назви зборів приписуються у Gen. Plur.:

Rescipe: **Specierum pectoralium** 100,0

в) Зверніть увагу на рецептурний вираз:

змішай, нехай утвориться збір – *Misce, (ut) fiant* (Plur.) *species*

7. Серед іменників II відміни до жіночого роду належать назви дерев та кущів:

Наприклад: *Pinus, i f* – сосна

Eucalyptus, i f – евкаліпт

Crataegus, i f – глід

8. У номенклатурних назвах олій із кісточкових плодів назви плодів вживаються у родовому відмінку множини (Gen. Plur.).

oleum Olivarum – оливкова олія (олія оливок)

oleum Persicorum – персикова олія (олія персиків)

oleum Amygdalarum – мигдалева олія (олія мигдалю)

Лексичний мінімум

Назви органів рослин

<i>cormus, i m</i>	пагін
<i>cortex, icis m</i>	кора
<i>flos, oris m</i>	квітка
<i>folium, ii n</i>	лист
<i>fructus, us m</i>	плід
<i>gemma, ae f</i>	брунька, хвоя
<i>herba, ae f</i>	трава
<i>radix, icis f</i>	корінь
<i>rhizoma, atis n</i>	кореневище
<i>semen, inis n</i>	насінина, насіння
<i>stigma, atis n</i>	приймочка
<i>strobilus, i m</i>	шишка
<i>thallus, i m</i>	слань

Назви рослин

Absinthium, ii n	полин гіркий
Adonis vernalis (Gen: Adonidis vernalis)	горицвіт (адоніс) весняний
Althaea, ae f	алтея
Amygdalus dulcis	мигдаль солодкий
Anisum, i n	аніс
Atropa belladonna	беладонна звичайна (красавка)
Berberis, edis f	барбарис
Bidens, ntis f	череда
Cacao (невідм.)	какао
Chamomilla, ae f	ромашка
Cucurbita, ae f	гарбуз
Digitalis, is f	дигіталіс
Eucalyptus, i f	евкаліпт
Filix mas (Gen. – Filicis maris)	чоловіча папороть
Foeniculum, i n	кріп, фенхель
Frangula, ae f	крушина
Humulus lupulus, i m	хміль звичайний
Hyosciamus, i m	блекота, німиця
Juniperus, i f	ялівець
Leonurus, i m	пустирник, собача кропива
Linum, i n	льон
Malva, ae f	мальва
Mentha piperita (Gen: Menthae piperitae)	м'ята перцева
Papaver somniferum	мак снодійний
Pinus, i f	сосна
Plantago, inis f	подорожник
Quercus, i f	дуб
Rheum, i n	ревінь
Sambucus, i f	бузина
Taraxacum, i n	кульбаба

NB! Liquor Ammonii anisatus нашатирно-анісові краплі
in sacculo chartaceo у паперовому мішечку

Питання для самоконтролю

1. З яких елементів складається ботанічна назва рослини?
2. Чим відрізняється фармацевтична назва від ботанічної назви рослин?
3. Як записується назва рослинної сировини?
4. Що таке алкалоїди і глікозиди, як вони утворюються?
5. У якому відмінку вживають назву лікарської сировини у рецептах?
6. Назвіть особливості вживання іменника «species» у рецептурі.
7. Назвіть винятки щодо роду іменників II відміни.
8. Як записуються назви олій із кісточкових плодів?

Завдання 1. Запишіть назви латинською мовою. Назвіть рослини, від яких утворилися назви препаратів, алкалоїдів та глікозидів:

Берберин, строфантин, папаверин, конвалотоксин, гумулен, абсинтин, дигітоксин, адонізид, сальвін, гліцирам, гіосціамін, атропін, алтеїн, бетулін, схізандрин, ментол, фенхон, реїн, хамазулен, плантаглюцид.

Завдання 2. Перекладіть латиною назви форм ліків та органів рослин, запишіть їх повністю і скорочено:

збір			відвар		
сироп			крапля		
коріння			краплі		
порошок			настій		
листя			насіння		
трава			плоди		
розчин			квітки		
настоянка			кора		
емульсія			кореневище		
слань			пагін		
шишка			брунька		

Завдання 3. Запишіть без скорочень рецептурні рядки з назвами рослин:

1. Dec. cort. Quercus 10,0–100 ml
2. Inf. rhiz. cum rad. Valerianae 10,0–100 ml
3. Ol. Menthae piperitae gtts V
4. Tab. Aloës obd. N. 20
5. Inf. hb. Adonidis vernalis 6,0–180 ml
6. Flor. Calendulae 30,0
7. Fol. Eucalypti 10,0
8. Dec. fruct. Anisi 15,0–200 ml
9. Emuls. ol. Ricini 150 ml
10. Hb. Absinthii 5,0
11. Pulv. radicum Glycyrrhizae 3,0
12. Tct. Leonuri 20 ml
13. Gem. Pini 100,0
14. Inf. hb. Bidentis 180 ml
15. Sem. Cucurbitae 60,0

Завдання 4. Перекладіть рецепти українською мовою і запишіть їх у скороченні:

1.	<p>Reciĭpe: Corticis Frangulae Foliorum Sennae ana 15,0 Florum Sambuci Florum Chamomillae ana 7,0 Florum Malvae 2,0 Misce, fiant species Da. Signa:</p>	
2.	<p>Reciĭpe: Herbae Adonidis vernalis 8,0 Foliorum Menthae piperitae 1,0 Misce, ut fiant species Da tales doses numero 10 in sacculis chartaceis Signa:</p>	
3.	<p>Reciĭpe: Extracti Aloës sicci 0,1 Pulveris radicum Rhei 0,3 Misce, ut fiat pulvis Dentur tales doses numero 12 Signetur:</p>	
4.	<p>Reciĭpe: Radicum Taraxaci 27,0 Florum Crataegi 9,0 Fructuum Juniperi 15,0 Fructuum Foeniculi 11,0 Foliorum Menthae piperitae 20,0 Misce, fiant species. Da. Signa:</p>	
5.	<p>Reciĭpe: Seminum Lini 50,0 Florum Chamomillae Herbae Plantaginis ana 80,0 Misce, fiant species Da. Signa:</p>	
6.	<p>Reciĭpe: Sulfuris depurati 0,3 Olei Persicorum 30,0 Misceatur! Sterilisetur! Detur! Signetur:</p>	

7.	<p>Reciĉpe: Infusi radicum Althaeae Infusi herbae Adonidis vernalis ana 6,0–150 ml Elixiris pectoralis 5 ml Liquoris Ammonii anisati 3 ml Natrii hydrocarbonatis 3,0 Misce. Da. Signa:</p>	
8.	<p>Reciĉpe: Atropini sulfatis 0,025 Extracti Taraxaci spissi 2 ml Pulveris radicum Glycyrrhizae 3,0 Misce, ut fiat massa pilularum, e qua formentur pilulae numero 25 Da. Signa:</p>	

Завдання 5. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1.	<p>Візьми: Порошку листя дигіталісу 0,1 Олії какао 2,5 Змішай, щоб утворилась ректальна свічка Видай такі дози числом 12 Познач: по 1 свічці 2 рази на день</p>	
2.	<p>Візьми: Розчину ретинолу ацетату масляного Ланоліну Оливкової олії по 10,0 Змішай, нехай утвориться мазь Видай Познач: змазувати уражені ділянки шкіри</p>	
3.	<p>Візьми: Відвару коріння ревеню із 5,0–180 мл Магнію сульфату 2,0 Сиропу звичайного 10 мл Олії м'яти перцевої краплі III Змішай. Видай Познач: по 1 ст. л. 3 рази на день</p>	
4.	<p>Візьми: Листя подорожника Листя шавлії по 80,0 Квіток ромашки 60,0 Листя м'яти перцевої 50,0 Насіння льону 30,0 Змішай, нехай утвориться збір Видай Познач: по 1 ст. л. 2 рази на день</p>	

5.	Візьми: Нашатирно-анісових крапель 50 мл Сиропу алтеї 20 мл Очищеної води до 200 мл Змішай. Видай Познач: по 1 ч. л. 4 рази на день	
6.	Візьми: Емульсії олії соняшникової 150,0 Камфори 2,0 Води м'ятної 15 мл Змішати. Видати Позначити: по 1 ст. л. 3 рази на день	
7.	Візьми: Ефірного екстракту чоловічої папороті 0,5 Видай числом 12 у желатинових капсулах Познач: по 1 капсулі через 10–15 хв дитині 12 років	
8.	Візьми: Таблетки сухого екстракту сени 0,3 числом 25 Видай. Познач: 1 таблетка на день після прийому їжі ввечері	
9.	Візьми: Настояю трави горицвіту весняного із 6,0–180 мл Розчину калію ацетату 30 мл Змішай. Видай. Познач: по 1 ст. л. 3 рази на день	
10.	Візьми: Емульсії насіння мигдалю солодкого 20,0–200, 0 Видай. Познач: по 1 ст. л. 2 рази на день	

Завдання 6.* Оформіть рецептурні прописи латинською мовою, запишіть їх повністю:

1.	Мікстура, до складу якої входить настій кореня валеріани (із 6,0–180 мл) та настоянка пустирника (6 мл). По 1 ст. л. 3 рази на день	
2.	Збір від кашлю. Видати у паперовому мішечку грудний збір №3 (100,0). По 1/3 склянки 3 рази на день	

3.	Мазь, до складу якої входить сік каланхое (20,0), фуразолідон (Furasolidonum, і n) та новокаїн (Novocainum, і n) (по 0,125), ланолін безводний (30,0). Для змазування слизової порожнини рота	
4.	Збір для полоскання горла, який містить коріння алтеї (3,0), квітки ромашки й листя мати-й-мачухи (по 5,0), олію м'яти перцевої (V крапель). Видається у паперовому мішечку, 2 десертні ложки збору залити склянкою окропу, настоювати 3 хв	
5.	Відвар кори дуба (10,0–200 мл). Для полоскання горла	
6.	Приготувати й видати швидко! Мікстура, що містить кодеїну фосфат (Codeini phosphas) (0,2), настій листя дигіталісу (30,0–200 мл), натрію бромід (Natrii bromidum) (6,0)	

Таблиця відмінкових закінчень іменників та прикметників

Відміна	I			II			III			IV		V
	<i>Singūlaris</i>											
Рід/Відміннок	f	m	n	m	f	n	m	n	f			
<i>Nom.</i>	-a	-us -er	-um -on	different			-us	-u	-es			
<i>Gen.</i>	-ae	-i		-is			-us		-ei			
<i>Dat.</i>	-ae	-o		-i			-ui	-u	-ei			
<i>Acc.</i>	-am	-um		-em	=Nom.		-um	-u	-em			
<i>Abl.</i>	-a	-o		-i/-e			-u		-e			
	<i>Plurālis</i>											
<i>Nom.</i>	-ae	-i	-a	-es	-a/-ia		-us	-ua	-es			
<i>Gen.</i>	-arum	-orum		-um/-ium			-uum		-erum			
<i>Dat.</i>	-is	-is		-ibus			-ibus		-ebus			
<i>Acc.</i>	-as	-os	-a	-es	-a/-ia		-us	-ua	-es			
<i>Abl.</i>	-is	-is		-ibus			-ibus		-ebus			

**РЕЦЕПТУРНІ СКОРОЧЕННЯ,
прийняті у медичній та фармацевтичній практиці**

Скорочена форма	Повна форма	Значення
āā	ana	по, порівну
ac., acid.	acidum	кислота
aq. purif.	aqua purificāta	очищена вода
bol.	bolus	глина
comp., cps.	composītus	складний
cort.	cortex	кора
dec., dct.	decoctum	відвар
depur.	depurātus	очищений
dil.	dilūtus	розведений
D.t.d. N	Da (Dentur) tales doses numero...	Видай (Видати) такі дози числом...
Div. in part. aeq.	Divide in partes aequales numero...	Розділи на рівні частини числом...
empl.	emplastrum	пластир
emuls.	emulsum	емульсія
extr.	extractum	екстракт
f.	fiat, fiant	нехай утвориться, нехай утворяться
fl., flor.	flos, flores	квітка, квітки
fluid.	fluidus	рідкий
fol.	folium, folia	листок, листя

Скорочена форма	Повна форма	Значення
fr., fruct.	fructus	плід, плоди
glob. vagin.	globulus vaginalis	піхвова кулька
gtt., gtts.	gutta, guttae	крапля, краплі
hb., herb.	herba	трава
inf.	infusum	настій
in amp.	in ampullis	в ампулах
in caps. gel.	in capsulis gelatinosis	у желатинових капсулах
in caps.operc.	in capsulis operculatis	у капсулах, закритих кришечкою
in ch. cer.	in charta cerata	у навоскованому папері
in tab. obd.	in tabulettis obductis	у таблетках, вкритих оболонкою
in tub.	in tuba, in tubis	у тубі, у тубах
in vitr. fusc.	in vitro fusco	у темній склянці
in vitr. nigr.	in vitro nigro	у чорній склянці
linim.	linimentum	лінімент
liq.	liquor	рідина
M.D.S.:	Misce. Da. Signa: Misceātur. Detur. Signētur:	Змішай. Видай. Познач: змішати. Видати. Позначити:
m. pil.	massa pilulārum	пілюльна маса
mixt.	mixtura	мікстура, суміш
mucil.	mucilāgo	слиз
N	numero	числом
ol.	oleum	олія, масло
oll.	olla	баночка
oleos.	oleosus	олійний, масляний
past.	pasta	паста
pil.	pilūla	пілюля
pct., praec.	praecipitātus	осаджений
pro inject.	pro injectionibus	для ін'єкцій
pulv.	pulvis	порошок
q. s.	quantum satis	скільки потрібно
r., rad.	radix, radices	корінь, коріння
rhiz., rh.	rhizoma	кореневище
Rp.	Recīpe	Візьми
rectif.	rectificātus	очищений
Repet.	Repēte! Repetātur!	Повтори! Повторити!
sem.	semen, semina	насінина, насіння
sicc.	siccus	сухий
simpl.	simplex	простий
sir.	sirupus	сироп
sol.	solutio	розчин
sp., spec.	species	збір
Steril.!	Sterilīsa! Sterilisētur!	Простерилізуй! Простерилізувати!
succ.	succus	сік

Скорочена форма	Повна форма	Значення
supp. vagin.	suppositorium vaginale	свічка піхвова
supp. rect.	suppositorium rectale	свічка ректальна
susp.	suspensio	суспензія
tab.	tabulettae	таблетки
tct., t-rae, tinct.	tinctūra	настоянка
ung.	unguentum	мазь

Додаток 3

Вирази з прийменниками

A posteriōri	на основі досвіду
A priōri	первісно; те, що передує досвіду
Ad usum externum	для зовнішнього вживання
Ad usum internum	для внутрішнього вживання
Ad usum proprium	для власного вживання
Ante reconvalescentiam	перед одужанням
Ex tempōre	у міру потреби, у потрібний момент
Experimentum in vitro	експеримент у пробірці
Experimentum in vivo	експеримент на живому організмі
In ampullis	в ампулах
In capsulis gelatinōsis	в желатинових капсулах
In capsulis operculatis	у капсулах, закритих кришечкою
In chartā cerātā	у вощеному папері
In corpōre	у повному складі, в цілому
In die	щодня, щоденно
In observatiōne	під час спостереження
In optīma formā	у найкращому вигляді
In partes aequales	на рівні частини
In sacculis chartaceis	у паперових мішечках (пакетиках)
In sacculo chartaceo	у паперовому мішечку (пакетику)
In situ	у місці перебування
In statu quo	у попередньому стані
In summā	унаслідок, у підсумку
In tabulettis	в таблетках
In toto	у цілому
In vitro fusco	у темній склянці
In vitro nigro	у чорній склянці
Intra arteriam	в артерію
Per abdōmen	через черевну порожнину
Per diem	протягом дня
Per horam	протягом години
Per os	через рот
Per rectum	через пряму кишку
Per vagīnam	через піхву

Per vias naturāles	природним шляхом
Post cibum	після їжі
Post mortem	після смерті
Post reconvalescentiam	після одужання
Pro analysi	для аналізу
Pro die	на добу
Pro dosi	на один прийом
Pro narcōsi	для наркозу

Додаток 4

Зведена таблиця греко-латинських терміноелементів у назвах лікарських препаратів

ТЕ	Значення
<i>Префікси</i>	
a-, an-	не, без
ana-	на, по
anti-	проти
dis-	відділення, роз'єднання
dys-	розлад функції
eu-	добрий, приємний; покращена якість лікарського препарату
hyper-	вище норми, над
hypo-	під, нижче норми, недостатність
meta-	по, після, перезміна
neo-, nov-	новий
poly-	багато, численний
syn-, sym-	з, разом, з'єднання
<i>Кореневі терміноелементи</i>	
-aden-	
-aem-	кров; препарати для лікування захворювань крові, або виготовлені з крові
-aesth(es)-	відчуття, чутливість; анестезуючі, знеболювальні засоби
-aeth(yl)-	наявність етилового або етинілового радикала
-alg-	біль; анальгезуючі, болезаспокійливі засоби
-allerg-	протиалергійні засоби
-amin-	наявність аміногрупи
-andr-	андрогенні стероїди (препарати чоловічих статевих гормонів та їх синтетичні аналоги)
-angi-	судина; спазмолітичні, судинорозширювальні й судинозахисні препарати
-anth-	квітка
-ap(is)-	бджола; препарати бджолоїної отрути та інших продуктів життєдіяльності бджіл
-arol-	антикоагулянти (засоби, що перешкоджають згортанню крові), тромболітичні препарати

ТЕ	Значення
-arthr-	суглоб; препарати для лікування суглобів
-as-	ферментні препарати
-asthm(at)-	астма; протиастматичні препарати
-at(a)rac-	психотропні препарати
-barb-	барбітурати, похідні барбітурової кислоти (заспокійливі, снодійні, наркотичні препарати)
-benz-	наявність ароматичного ядра
-bi(o)-	життя; продукт життєдіяльності мікроорганізмів
-bol-	анаболічні стероїди
-cain-	Препарати для місцевої анестезії
-card-	серце, серцеві препарати
-ceph-, -cef-	антибіотики групи цефалоспоринів
-chlor-	наявність хлору, зелений
-chol-	жовч, жовчогінні препарати
-cid-	убивати, антибактеріальні препарати
-cillin-	антибіотики групи пеніциліну
-col-	жовч, жовчогінні препарати
-cor-, -cord-	серце, серцеві препарати
-cort(ic)-	стероїди, глюкокортикостероїди та мінералокортикостероїди
-cut-	шкіра, препарати для лікування захворювань шкіри
-cycl-	цикл, коло
cyclin-	антибіотики групи тетрацикліну
-cyst(on)-	сечовий міхур, сечогінні препарати
-derm(at)-	шкіра, препарати для лікування захворювань шкіри
-dol-	біль; анальгезуючі, беззаспокійливі засоби
-dorm-	снодійні, заспокійливі, седативні препарати
-emet-	протиблювотні засоби
-enter-	кишка; препарати для лікування кишкових захворювань
-erythr-	червоний, вказує на відношення до еритроцитів
-estr-	естрогенні препарати (містять жіночі статеві гормони)
-eth-, -et-	наявність етилового або етинілового радикала
-coum-, -cum-	антикоагулянти (засоби, що перешкоджають згортанню крові), тромболітичні препарати
-cyan-	синій
-fen-	наявність фенілу або фенілену
-flog-	полум'я, протизапальні препарати
-flu-	наявність фтору
-fung-	гриб, протигрибкові препарати
-gastr-	шлунок, препарати для лікування шлункових захворювань
-ger-, -geront-	старий, літній; препарати для лікування геріатричних захворювань
-glyc-, -glyk-, -gluc-	солодкий

ТЕ	Значення
-gnost-	діагностичні, рентгеноконтрастні препарати
-grac-	засоби, що сприяють схудненню
-graf-, -graph-	діагностичні, рентгеноконтрастні препарати
-(en)zym-	ферментні препарати
-haem(at)-	кров; препарати для лікування захворювань крові або виготовлені з крові
-helm(int)-	препарати від глистів
-hepar-, -hepat-	печінка, препарати для лікування печінки
-hydr-	вода; препарати, що містять водень
-hypn-	снодійні, заспокійливі, седативні препарати
-intest-	кишка, препарати для лікування кишкових захворювань
-iod-, -io-, -id-	наявність йоду, рентгеноконтрастні препарати
-lax-	препарати з проносною дією
-leuc-, -leuk-	білий; що стосується лейкоцитів
-lys-, -lyt-	розкладання, розчинення
-(m)al-	снодійні, заспокійливі, седативні препарати
-mam(m)-	молочна залоза; препарати для збільшення секреції молока
-merc-	ртуть; антимікробні, діуретичні препарати
-meth(yl)-	наявність метилового або метинілового радикала
-myc(et)-	гриб, протигрибкові препарати
-myc(et)in-	антибіотики групи стрептоміцину
-myel-	спинний мозок, антибластомні препарати
-naphth-	нафта, наявність нафталанового ядра
-nephr-	нирки, препарати для лікування захворювань нирок
-norm-	препарати, що відновлюють певні функції організму
-nox-, -noct-, -nyc(t)-	снодійні, заспокійливі, седативні препарати
-oestr-	естрогенні препарати (містять жіночі статеві гормони)
-ophth(alm)-	очі, препарати для лікування очних захворювань
-orex-	апетит; анорексигенні препарати, що пригнічують апетит
-ov-	контрацептиви, протизаплідні засоби
-oxy-	кислий, що містить кисень
-pancreat-	препарати для лікування підшлункової залози
-pharm-	ліки
-phen-	наявність фенілу або фенілену
-phlog-	полум'я, протизапальні препарати
-phosph-	наявність фосфору та його сполук
-phyll-	листок
-phyt-	рослина
-press-	гіпотензивні препарати, що знижують артеріальний тиск
-py(o)-	гній, антисептичні препарати
-pyr-	жар; антипіретики, жарознижувальні препарати

ТЕ	Значення
-ren-	нирки; препарати для лікування захворювань нирок
-rhiz-	кореневище
-sarc-	злаякісна пухлина; препарати для лікування злаякісних пухлин
-sed-	снодійні, заспокійливі, седативні препарати
-sept-	зnezаражувальні, антисептичні препарати
-somm-	снодійні, заспокійливі, седативні препарати
-stan-, -ster-	андрогенні стероїди (препарати чоловічих статевих гормонів та їх синтетичні аналоги)
-stabil-	препарати, що відновлюють певні функції організму
-stress-	снодійні, заспокійливі, седативні препарати
-sulf-, -sulph-	сірка; сульфаніламід, антимікробні препарати
-tens-	гіпотензивні препарати, що знижують артеріальний тиск
-test-	андрогенні стероїди (препарати чоловічих статевих гормонів та їх синтетичні аналоги)
-the(o)-	чай, алкалоїди з листя чаю
-thi(o)-	атом сірки
-thromb-	антикоагулянти (засоби, що перешкоджають згортанню крові), тромболітичні препарати
-thyr(eo)-	препарати гормонів щитоподібної залози
-toc-	препарати, які призначають при вагітності та пологах
-tox-, -toxic-	отрута; препарати, що містять отруйні речовини
-tranqu(il)-	снодійні, заспокійливі, седативні препарати
-trast-	діагностичні, рентгеноконтрастні препарати
-trop-	напрямок, що регулює дію препарату
-ur-	сеча; діуретичні препарати, препарати для лікування захворювань сечових шляхів
-vas-	судина; спазмолітичні, судинорозширювальні й судинозахисні препарати
-verm-	протиглистові препарати
-vip(e)r-	препарати, що містять зміїну отруту
-vir-	1) андрогенні стероїди (препарати чоловічих статевих гормонів); 2) отрута, препарати отруйних виділень тварин, противірусні препарати
-vit-	вітаміни, полівітамінні комбіновані препарати
-vom(it)-	протиблювотні засоби
-yl-	речовина; суфікс у назвах вуглеводневих і кислотних радикалів
-zer(am)-	снодійні, заспокійливі, седативні препарати
-(a)z- -(a)zid- -(a)zin- -(a)zol-	наявність азоту

Сталі медичні вирази

- Bene diagnoscutur, bene curator – добре розпізнається, добре лікується
- Casus ordinarius/ extraordinarius – звичайний/ незвичайний випадок
- Conditio sine quā non – обов'язкова умова
- Cura, ut valeas – піклуйся про своє здоров'я
- Curāte tuto, celerīter iucundēque – лікувати безпечно, швидко і приємно
- Diagnōsis differentiālis – диференційний аналіз
- Diagnōsis probabīlis – вірогідний (можливий) діагноз
- Differentia specifīca – характерна особливість
- Dosis pro cursu – доза на курс лікування
- Error fundamentālis – основна помилка
- Exītus letālis – смертельний кінець
- Grosso modo – у загальних рисах
- Habitus (morbi) – ознаки (хвороби)
- In stadio ultimo – в останній стадії
- Indicatio causālis – причинний показник
- Indicatio vitālis – життєвий показник
- In via est in medicina via sine lingua Latina – нема шляху в медицині
без латинської мови
- Loco dolenti – у больовому місці, у больовій точці
- Medicus curat, natura sanat – лікар лікує, а природа зцілює
- Mens sana in corpore sano – у здоровому тілі здоровий дух
- Modicus cibi, medicus sibi – стриманий у їжі сам собі лікар
- Modus curandi – спосіб лікування
- Morbus insanabīlis – невиліковна хвороба
- Noli nocere – не нашкодь
- Optimum medicamentum quies est – найкращі ліки – це спокій
- Perfīce te – удосконалюйся
- Praesente aegrōto – у присутності хворого
- Prognōsis bona/ optīma/ pessīma – добрий/ найкращий прогноз/ найгірший прогноз
- Quies absolūta – абсолютний спокій
- Restitutio ad intēgrum – повне відновлення
- Sanatio per primam intentiōnem – загоєння первинним натягом
- Sanatio per secundam intentiōnem – загоєння вторинним натягом
- Status commūnis – загальний стан
- Status idem – стан (хворого) без змін
- Status praesens aegrōti – теперішній стан хворого
- Stratus quo (in statu quo) – у попередньому стані
- Sub operatiōne – під час операції
- Valetudo est bonum optimum – здоров'я – це найвище благо

Навчальне видання

Рецептура: історія, граматика та особливості виписування лікарських форм (вибірковий освітній компонент)

***Робочий зошит для підготовки здобувачів освіти
до практичних занять
(спеціальність – 222 «Медицина», спеціальність – 228 «Педіатрія»)***

Упорядники Дерев'янченко Наталія Володимирівна
 Харитоновна Наталія Вікторівна
 Литовська Олександра Веніамінівна
 Лозенко Вікторія Василівна
 Дюрба Діна Вікторівна
 Перекрест Марина Ігорівна

Відповідальний за випуск Н.В. Дерев'янченко

Редактор Є.В. Рубцова
Комп'ютерна верстка О.Ю. Лавриненко

Формат А5. Ум. друк. арк. 11,0. Зам. № 22-34225.

**Редакційно-видавничий відділ
ХНМУ, пр. Науки, 4, м. Харків, 61022
izdatknurio@gmail.com**

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавництв, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серії ДК № 3242 від 18.07.2008 р.